

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ἐνάτος

Συνδρομὴ ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Ἀνευθερομὰ ἀργονταὶ ἀπὸ
1. τοῦ παλαιῦ ἰσάτου ἔτους καὶ εἰνε ἑτησίαις.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

30 Μαρτίου 1880

Πανομοιοτύπων τῆς ὑπογραφῆς τοῦ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΟΤΑΡΑ

Ιωάννης
Νοτάρης

Ὁ Ἰωάννης Νοτάρης, ὁ διὰ τὴν ἀνδρείαν, καλλονὴν καὶ ἐλευθεριότητά του «Ἀργυροπούλου» καλούμενος ἐπὶ ἐπαναστάσεως, ἔπασεν ἐν Φαλήρῳ, ἐν ἔτει 1827, γενναίως μαχόμενος, τὸ εἰκοστὸν δευτέρου ἔτος ἄγων.

Ἡ ἀνωτέρω ὑπογραφή του ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἐπομένου ἑγγράφου, κοινοποιηθέντος ἡμῖν ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργίου Φιλίμωνος.

Σ. τ. Δ.

Ἐπαρχε!

Ἔμαθα ὅτι συνάξῃς δέκατα καὶ μετρηὰς καὶ τοῦ κόσμου τὸ πρᾶγμα, ὅθεν ἄμα λάβῃς τὸ παρόν μου νὰ λύψῃς ἀπὸ τὰ τοιαῦτα καμώματα, διότι θὰ σὲ πιάσω καὶ θὰ σὲ στεῖλω εἰς τὴν διοίκησι. δὲν ἐντρέπεσαι, ὅπου εἰς αὐτὴν τὴν περίστασι ὁ κόσμος φροντίζει πῶς νὰ πολεμήῃ τοὺς Τούρκους καὶ ἐσὺ μαζόνεις δέκατα, λύψε, λύψε, λύψε.

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΟΤΑΡΑΣ

ΕΡΜΗΣ ΤΟΥ ΠΡΑΞΙΤΕΛΟΥΣ

Ὁ Πausanias ἐν Ἡλεικῶν Δ΄. κεφ. 17 περιγράφων ὅσα εἶδεν ἔργα τέχνης ἀνατεθειμένα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἥρας, τῷ ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἀναφέρει καὶ «Ἐρμῆν Ἰθίου, Διόνυσον δὲ γέρει νήπιον, τέχνη δὲ Πραξιτέλου». Οἱ Γερμανοὶ δὲ ἀρχαιολόγοι τῷ 1877 ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς των εὐτυχήσαντες νὰ ἀναγνωρίσωσι τὸν ναὸν τῆς Ἥρας, ὡς ἰκανῶς σωζόμενον, νύτυχυσαν νὰ ἀνεύρωσιν ἐν αὐτῷ καὶ τὸ ἀγάλμα τοῦτο τοῦ Ἐρμοῦ, καταπεπτικὸς βέβαια ἐκ τῆς βάσεώς του καὶ ἠρωατηριασμένον πολλοῦ χρόνου, καὶ ἀνευ ἐπιγραφῆς, ὅμως δὲ εὐκολογνωρίστον ἄλλως. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἶονεὶ δυσπιστοῦντες εἰς τὴν τότε εὐτυχήσαν τοῦ νὰ περιέλθῃ μετὰ τόσους αἰῶνας εἰς ὄψιν τῶν σήμερον ζώντων ἔργον ἐνός τῶν πρώτων τῆς Ἑλλάδος τεχνιτῶν, καὶ δὴ ἐν αὐτῷ ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ τὸ εἶδεν ἀρχαῖος περιηγητής, δὲν ἐτόλμων νὰ διαβρῶλῃσιν τὸ εὑρημα μεγαλοφάνως καὶ νὰ παραδοθῶσιν εἰς θαυμασμόν αὐτοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον δειλιῶς ἔγραψον τὰς

1. Ἐν τῷ γραφεῖῳ τῆς Ἐστίας πωλεῖται ἡ εἰκὼν τοῦ ἀντὶ λ. 10.

Σ. τ. Ε.

περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις εἰς ἐφημερίδας καὶ φυλλάδια, τινὲς μάλιστα καὶ ὑποψίας ἡρέμα ἐξέφραζον, μήπως τὸ εὑρεθὲν δὲν εἶναι αὐτὸ ἐκεῖνον, ὅπερ εἶδεν ὁ Πausanias, ἢ μήπως ὁ ἐν τῷ Πausanias Πραξιτέλης νοητέος ὄχι ἐκεῖνος ὁ πάνυ, ἀλλ' ἄλλος τις νεώτερος καὶ κατώτερος πολλὴν τέχνην, διότι ἐφαίνοντό τινες ἐν τῷ διασθένει τούτῳ ἔργῳ ἀτέλειαι περὶ τὴν κόμην καὶ εἶπου ἄλλοθι. Ἀλλὰ τῷ χρόνῳ ἔλαβον θάρσος οἱ Ὀλυμπιοδίφαι καὶ ἐσάλπισαν γενναϊότερον τὰ περὶ τοῦ ἀγάλματος, ἐξ ὅτου μάλιστα καὶ ἰδιαίτερον τεῦχος περὶ αὐτοῦ μετὰ εἰκόνας ἐξέδωκεν ὁ Treu καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἀρχαίου πρωτοτύπου γύψινον ἔκμαγμα ἐστήθη ἐν τῷ Μουσεῖῳ τοῦ Βερολίνου. Καὶ νῦν πολλοὶ εἶναι οἱ αὐτὸ ἐκθειάζοντες ἀνεπιφυλάκτως. Ἡ δὲ Ἑλλάς χαίρει, ὅτι μόνη αὐτὴ μεταξὺ τῶν λοιπῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης κατέχει ἔργον βεβαιωμένον τεχνίτου Ἑλληνος πρώτης τάξεως. Ἀφοῦ δὲ τὸν παρεθόντα Δεκέμβριον εὑρέθη καὶ ὁ δεξιὸς ἄκρος ποὺς τοῦ ἀγάλματος ἄριστα διατηρούμενος μετὰ μέρος τῆς πλίνθου ἐφ' ἧς ἐβαινεν, τὰς τελευταίας δὲ ταύτας ἡμέρας καὶ ἡ τέως λείπουσα παιδικὴ τοῦ Διονύσου κεφαλὴ, ἐλπὶς εἶναι καὶ ἄλλα τινὰ εἶτι τῶν ἐλλειπόντων μερῶν νὰ εὑρεθῶσι καὶ συναρμολογούμενα τῷ κορμῷ νὰ ἀπαρτίσωσι τελειότερόν τι καὶ εὐχερστερότερον τῇ ὄψει ὄλον.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

Παρακλέσαντες φίλον τῆς «Ἐστίας» νὰ μεταφράσῃ ὑπὲρ αὐτῆς τὴν τοσοῦτον ἐσχάτως ὑμνηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ τύπου περιήγησιν ἐν Ἑλλάδι τοῦ φιλέλληρος Ρεϊνάχ, ἐλάβομεν παρ' αὐτοῦ, μετὰ τοῦ ἐξελληνισθέντος ἀποσπάσματος, τὴν κάτωθι ἐπιστολήν.

Σ. τ. Δ.

Φίλιπτε ἐκδότα,

Οὐχὶ ἐκ φυγοπονίας, ἀλλ' ἐκ φόβου μὴ προσφέρῃς ὀχληρὰν ἐκδόλευσιν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἐστίας» περιωρισθῆν εἰς μετὰφρασιν κεφαλαίων μόνων τινῶν, ἀντὶ τοῦ ὅλου βιβλίου τοῦ κ. Ρεϊνάχ, καίτοι θεωρῶν αὐτὸ ὡς δυνάμενον νὰ καταταχθῇ, ὑπὸ τὴν ἐποψίν τοῦ ὄρους, μετὰ τῶν καλλίστων προϊόντων τῆς συγχρόνου φιλολογίας. Ἡ ἐν αὐτῷ ἐξεικόνισις τῆς σήμερον Ἑλλάδος εἶναι καλλιτεχνικωτάτη, ἐν μόνον ἔχουσα ἐλάττωμα, ὅτι οὐδόλωσ ὁμοιάζει. Τοῦτο εἶναι ὅλωσ ἐπουσιῶδες εἰς Εὐρωπαίων ἀναγνώ-

στην, μὴ δυνάμενον νὰ κρίνη ἂν ὁμοιάζῃ ἢ ὄχι ἢ παρατιθεμένη εἰκὼν ἀγνώστου αὐτῷ λαοῦ, διὰ τὸν Ἑλληνα ὅμως ἢ ἐντελής ἔλλειψις ὁμοιότητος ἐπισκιάζει κατὰ τι τὴν ἀξίαν τοῦ καλλιτεχνήματος· προσβάλλει δὲ ὀπωσοῦν καὶ τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ τὸ ὅτι ὁ ἀναλαβὼν νὰ τὸν εἰκονίσῃ δὲν ἤξιωσε κἂν νὰ ῥίψῃ τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου. Τοῦτο ὅμως δὲν ἔπραξε, πιστευόμενος, ὁ συγγραφεὺς ἐκ περιφρονήσεως πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οὗς ἀπ' ἐναντίας ἀγαπᾷ καὶ ἐκθειάζει ὡς κάλλιστον καὶ λίαν ἀξιάγαστον λαόν, οὐδὲν ἄλλο κατ' αὐτὸν ἔχοντα ἐλάττωμα πλὴν τῆς δολιότητος, τῆς αἰσχροκερδείας, τοῦ ψεύδους, τῆς κλοπῆς καὶ τῆς παντελοῦς ἔλλειψως παντὸς ἠθικοῦ αἰσθήματος, ἀλλὰ διότι ὁ κ. Ρεῖνάχ ἀνέκει, καίτοι πεζογράφος, τῇ σχολῇ τῶν πιστευόντων εἰς τὴν παντοδυναμίαν τῆς ἐμπνεύσεως καὶ γραφόντων ὅσα βλέπουσιν, οὐχὶ ἀνοίγοντες ἀλλὰ κλειόντες τοὺς ὀφθαλμούς. Ὀλίγας μόνον ἡμέρας διατριψάς ἐν Ἑλλάδι δὲν ἠρέσθη εἰς τὰ ὄρατά, ἀλλ' ἐπρόφρασε ν' ἀνατάξῃ μέχρι τῶν ἑσπεράτων ἰνῶν τοῦ Ἑλλήνος τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὴν καρδίαν, καὶ θαυμαστὰς νὰ ποιῆσῃ ἀνακαλύψεις ἢ μᾶλλον νὰ διηγηθῇ ἡμῖν ὀπτασίας. Ὁ αὐτὸς ἐπιφανὴς αὐτῷ Ἕλληνα εἶναι πλάσμα μὴ ὑποκείμενον μὲν, ὡς τὰ ἀλλαχοῦ, εἰς ὄργην καὶ ἐμπάθειαν, ἀλλὰ τοσοῦτον μνησικακὸν ὥστε οὐδέποτε συγχωρεῖ ὕβριν ἢ συμφιλιοῦται μετὰ τοῦ δυσχεροῦς αὐτόν· μισεῖ τὴν ἐπίδειξιν καὶ ἀποστρέφεται τὴν πολυτέλειαν· οὐδέποτε γάνεται εἰς θεωρίας καὶ ματαίους λόγους, ἀλλὰ μόνον τὰς πρακτικὰς γνώσεις ἐκτιμᾷ· τὸν φυλετικὸν αὐτοῦ τύπον διετήρησεν ἀμιγῆ ξένου αἵματος πρὸ πάντων ἐν Ἑλλάδι τὰς γυναῖκας, μίαν μόνον ἐξαιρουμένης, κρατεῖ ἐγκλείστους εἰς γυναικῶνας καὶ τὴν ῥακὴν πίνει μετὰ τὸ γεῦμα. Ὁμολογήσατε, κ. ἐκδότα, ὅτι ἂν ὀλίγοι τινὲς σελίδες τοιούτων ἀποκαλύψεων δύνανται ν' ἀποβῶσι διασκεδαστικά, ὀλόκληρος τὸς μὲν ἤθελεν εἶναι ἀνυπόφορος. Αἱ κἄτωθι τοῦ μεταφρασθέντος κειμένου ἀναρτήσεις τῶν παραδοξοτέρων ἀκουσμάτων ἐγράφησαν πρὸ πάντων χάριν τῶν μετ' ἐνδιαφέροντος ἀναγινωσκόντων τὴν «Ἑστίαν» ἐν τῇ Δύσει φιλελλήνων.

Ε. Δ. Ροῖανη.

ΟΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΕΛΛΗΝΕΣ

[Ἐκ τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Περιηγήσεως τοῦ Ἰωσήφ Ρεῖνάχ].

Ὅπως διάφορον προξενούσιν αἱ Ἀθηναίαι εἰς τὸν ξένον ἐντύπωσιν, καθ' ὅσον οὗτος ἔρχεται ἐκ Μασσαλίας ἢ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔχει κατὰ νοῦν τὴν ἀκτινοβολοῦσα εἰκόνα τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος ἢ τοῦ Σατωβριάνδου τὴν ζοφειρὰν τῆς τουρκοκρατομένης περιγραφῆν. Κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν θέλει αἰσθανθῆ ἡ δυσφορίαν τινὰ ἀποχωριζόμενος τῶν ἀναπαύσεων τοῦ

νεωτέρου πολιτισμοῦ¹ καὶ τῶν ἀναμνήσεων τῆς ἀρχαιότητος· κατὰ τὴν δευτέραν ὅμως αἰσθάνεται μετὰ χαρᾶς ὅτι ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς μετέβη εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἀπὸ βαρβάρου εἰς πεπολιτισμένην χώραν. Ἀμφότεραι αἱ ἐντυπώσεις αὗται εἶναι εὐλαγοί, δικαία ὅμως μόνον ἢ δευτέρα· καθότι δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν, ὅτι οἱ σήμερον Ἕλληνες ἐποφθαλμιῶσι μόνον τὴν Ἀνατολήν, ἀξιοῦντες νὰ ἐπικρατήσωσι παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Αἰγαίου καὶ οὐχὶ τοῦ Ἀδρια, καὶ ἀντιζήλους δὲν ἔχουσιν Εὐρωπαίους, ἀλλὰ Σλάβους καὶ Ὀθωμανούς. Ὅπως λοιπὸν ἀσκοποῦν ἤθελον εἶναι τὸ νὰ ἐξετάσῃ τις ἂν ἀπολείπονται οἱ Ἕλληνες τῶν Ἰταλῶν, ἀληθῆς δὲ ἐνδιαφέρον ἔχει ἢ σύγκρισις αὐτῶν πρὸς μόνους τοὺς Σέρβους, τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Βουλγάρους. Οὐχ ἦττον παράλογος τῆς πρὸς τὴν Δύσιν συγκρίσεως φαίνεται μοι ἢ πρὸς τὴν δόξαν καὶ τὴν μεγαλοφυίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος παραβολὴ τῆς καθ' ἡμᾶς. Ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Κυνέ, «οὐδεὶς λαὸς κατέπεσε βαθύτερον τῶν τουρκοδούλων Ἑλλήνων εἰς ἄβυσσον θανατηφόρον». Ἄν οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες ἦναι γνήσιοι ἀπόγονοι τοῦ Πλάτωνος καὶ Περικλέους, ὡς θέλομεν ἀποδείξει κατωτέρω, οὐχ ἦττον ἀληθῆς εἶναι ὅτι ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως αὐτῶν μίαν μόνον ἀριθμοῦσι γενεὰν ἐλευθέρων ἀνδρῶν καὶ πάντες οἱ ἐν Ἀθῆναις καὶ Σπάρτῃ γέροντες ἐγεννήθησαν δούλοι. Ὁ θέλων λοιπὸν νὰ κρίνῃ μετὰ δικαιοσύνης τὴν Ἑλλάδα, δὲν πρέπει ν' ἀνατρέξῃ εἰς τὴν ἐβδομηκοστὴν πέμπτην Ὀλυμπιάδα, ἀλλ' εἰς τὸ σωτήριον ἔτος 1830, καὶ ὅρους συγκρίσεως ν' ἀναζητῇ οὐχὶ παρὰ τὸν Τάυεσιν καὶ τὸν Σηκουάνα, ἀλλὰ παρὰ τὸν Δούναβιν καὶ τὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου.

Ταῦτα λέγων οὐδόλως προτίθεμαι ν' ἀρνηθῶ ὅτι οἱ νεώτεροι Ἕλληνες ὠφελήθησαν καὶ μάλιστα κατεχράσθησαν τῆς ἐνδόξου αὐτῶν καταγωγῆς. Ἄν ἡ Εὐρώπη, ἢ οὐδόλως συγκινηθεῖσα ἐκ τοῦ ἡρωϊσμοῦ τοῦ Σέρβου Καρα-Γεωργίου, συνηγωνίσθη μετὰ τοῦ Κανάρη καὶ τῶν παληκαρίων, ὀφείλει τοῦτο ἀναντιρρήτως ἢ Ἑλλάς εἰς τοῦ ὀνόματος αὐτῆς τὴν γοητείαν. Ἐνῶ ὁ ἐμπρησμός τῆς Κρανόβας καὶ τῆς Νύσσης ἐφάνη

1. Δὲν ἐννοοῦμεν πῶς ἀποχωρίζεται τῶν ἀναπαύσεων τοῦ πολιτισμοῦ ὁ ἐκ Πειραιῶς μεταβαίνων διὰ σιδηροδρόμου ἢ ἀμάξης πολὺ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀναπαυτικωτέρως εἰς τι τῶν μεγάλων ἐν Ἀθῆναις ξενοδοχείων, κατ' οὐδὲν κατωτέρων τῶν συνήθων εὐρωπαϊκῶν. Ὁ συγγραφεὺς ἤθελεν εἰπεῖ ἀληθέστερον τι, ἂν παρίστα τὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ πάσης ἀναπαύσεως τοῦ πολιτισμοῦ ἐπερχόμενον, ἅμα ἀπομακρυνθῆ τις ὀλίγα στάδια τῶν Ἀθηνῶν, ὅτε ἀναγκάζεται ὁ ὁδοιπόρος νὰ φέρῃ τὰ πάντα μετ' αὐτοῦ, ὡς εἰ διήρχετο ἔρημον τῆς Ἀφρικῆς. Σ. Μ.

καὶ ἄλλο, ἢ τὴν πειρὸν τοῦ χωρίου τοῦ καλουμένου Ἀθῆναι ἐθεωρήθη ὡς ἀνοσιούργημα. Κατὰ τὸν γέροντα Κάτωνα ἡ δόξα κατορθωμάτων τινος ἐξαρθᾶται κατὰ πολὺ ἐκ τοῦ τόπου ἐνθα ἐτελέσθη. Ὁ χαϊδούκος τῆς Σιλνίτζας, ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν πράξῃ, μένει πάντοτε χαϊδούκος, ἐνῶ ὁ κλέφτης καθίσταται ἀξίος διάδοχος τῶν ἀρχαίων ἡρώων. Τὸ αὐτὸ περίπου αἰσθημα κινεῖ ἡμᾶς εἰς ἀνομιήν συντάξεων τῆ δισεγγόνη τοῦ Κορνελίου, ὅπως ζῆ ἀνέτως, ἐνῶ ἀρνούμεθα πολλάκις ὄβλοδον εἰς γυναῖκα στερουμένην ξηροῦ ἄρτου. Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει, εἰμὴ μόνον ὅτι τὴν ὀφειλὴν αὐτῶν πρὸς τὴν μεγαλοφυίαν θεωροῦσιν οἱ ἄνθρωποι ὡς ἀνεπίδεκτον ἐξοφλήσεως.

Τὸ μέγα ἐν τούτοις πλεονέκτημα τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος δὲν εἶναι ἀμοιβὴ καὶ δυσχεροῦς μάτων, ὧν οἱ φέροντες αὐτὸ δὲν ἐβράδυναν νὰ λάβωσι πείραν. Εὐθύς ὡς εἶδεν αὐτοὺς ἐλευθέρους, ἤρξατο ἢ Εὐρώπη ἀποροῦσα πῶς δὲν ἀνεδείκνυον ἀμέσως ἡμίσειαν τοῦλάχιστον δωδεκάδα Περικλέων, Πραξιτέλων καὶ Αἰσχύλων. Ὁ ὀνομαζόμενος Δουπόντης ἢ Δουράνδος ἔχει πληρεστάτην ἀδειαν νὰ ἦναι βλάξ, ἀλλ' ὅστις ὀνομάζεται Ριχελιεύς ἢ Λαροσπουκὴ φαίνεται γελοῖος καὶ σχεδὸν ἐνοχος, ἂν ἀμοιβῇ ἐξόχων προτερημάτων. Οὕτω καὶ ἡ σύγχρονος Ἑλλάς, ἀφοῦ ὠφελήθη ἐν ἀρχῇ ἐκ τοῦ ποιητικοῦ καὶ ὀπωσοῦν ἀλογίστου ἐνθουσιασμοῦ τῆς Δύσεως, ὑφίσταται ἤδη τὰς συνεπείας τῆς διαδεχθείσης τοῦτον πεζῆς ἀντιδράσεως, ἥτις ἀποδεικνύει παρὰ τοῖς κατεχομένοις ὑπ' αὐτῆς ὄλως ἐπιπόλαιον γνῶσιν τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἔτι ἀτελεστέραν τῶν νόμων τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐθνῶν.

Τὸ κατ' ἐμὲ, ἐκτιμῶν τοὺς Ἕλληνας μετὰ πλείονος ἐπιστημονικῆς ἀπαθείας, κλίνω νὰ πιστεύσω μετὰ πολλῶν ἐν Ἀθῆναις φίλων μου, ὅτι οὗτοι ὁμοιάζουσι τοῖς προγόνους αὐτῶν κατὰ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ τὴν ὄλως περισσώτερον ἢ ὅσον ὑπετέθη ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ φιλελληνισμοῦ καὶ τῆς ἐπειτα ἀντιδράσεως, ἐξ ἀγνοίας τῆς ἀληθοῦς τῶν ἀρχαίων ἱστορίας. Τὸ νὰ μὴ βλέπῃ τις παρὰ τούτοις εἰμὴ μόνον ὅ,τι ἀκτινοβολεῖ εἶναι ἐξ ἴσου παράλογον, ὅσον καὶ τὸ νὰ κρίνῃ τις τοὺς νεωτέρους ἐκ μόνον τῶν σκοτεινῶν σημείων. Κατὰ τὴν γνώμην μου οἱ ὑπῆκοι τοῦ βασιλέως Γεωργίου ἐκκληρονόμησαν ἀνελλιπῶς τὰ τε προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν συμπολιτῶν τοῦ Περικλέους, δικαιοτάτην δὲ φαίνεται μοι, ἀφοῦ ἀναγάγωμεν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἀριστοφάνους πολλὰς τῶν κακιῶν, αἵτινες προεκάλεσαν τὰ πικρὰ σκώματα τοῦ Ἀβού κατὰ τῶν σήμερον Ἑλλήνων, ν' ἀναγνωρίσωμεν παρὰ τούτοις καὶ πολλὰς παραμενοῦσας προγονικὰς ἀρετὰς. «Τὸ ἔθνος ἡμῶν», μοι ἔλεγεν ὁ ἐπιφανέστατος τῶν ἐν Ἑλλάδι ἱστορικῶν κ. Παπαρρηγόπουλος, ἀσυμμορ-

φοῦται μετὰ μοναδικῆς εὐγενείας πρὸς τὰ ξένα ἔθνη, κατ' οὐσίαν ὅμως δὲν μεταβάλλεται. Ὁ Ἕλληνα ὠμίλησε μὲν γαλλιστὶ κατὰ τὸν ἰγ' αἰῶνα, ἰταλιστὶ κατὰ τὸν ἰε', τουρκιστὶ κατὰ τὸν ις' καὶ ἀφωμοιώθη κατ' ἐπιφάνειαν τοῖς ὑδραίοις αὐτοῦ, διετήρησεν ὅμως ἀλώβητα ὑπάντα τὰ ἐθνικὰ αὐτοῦ γνωρίσματα. Ἄν γνωρίζῃ ὡς οὐδεὶς ἄλλος νὰ μετασχηματίζεται κατὰ τὰς περιστάσεις, τὸ ξένον τοῦτο ἔνδυμα εἶναι πάντοτε ἑτοιμὸς ν' ἀποθίσῃ μεθ' ὅσας ἐνεδύθη αὐτὸ εὐκολίας».

Ἄς εἰπώμεν ἐν πρώτοις ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ φυλετικοῦ τύπου. Ἀναντιρρήτων εἶναι ὅτι αἱ πρῶται ἐμφανιζόμεναι εἰς τὸν ἀποβαίνοντα ξένον μορφαὶ προξενούσιν αὐτῷ ἀπογοήτευσιν τινὰ· ἀλλὰ διὰ τὴν ἐντύπωσιν ταύτην οὐδόλως πταίει ἢ ἑλληνικὴ φυλή. Ὁ ξένος ἀνέμενε μετὰ τοσαύτης πεποιθήσεως νὰ εὕρῃ ἐν Ἑλλάδι τὰ πρότυπα τοῦ Δισκοβόλου καὶ τῆς Μιλησίας Ἀφροδίτης, ὥστε νομίζει ἑαυτὸν ἐμπαιχθέντα ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ὅσα οἶα τὰ ἀπανταχοῦ. Πλὴν τοῦτο πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ εὐρωπαϊκὸς ἐπενδύτης καὶ αἱ περισκελίδες οὐδαμῶς φαίνονται ἀσχημότερα ἢ ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Φειδίου, ὁ δὲ ἱματισμὸς τῶν παληκαρίων εἶναι οὐχ ἦττον τοῦ ἡμετέρου φορτικὸς καὶ ὄλως ἀσχετος πρὸς ὅσα θαυμάζομεν ἐν τοῖς μουσεῖοις. Καὶ τούτων ὅμως οὕτως ἐχόντων, ἀδύνατον πάλιν εἶναι ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι ἢ μετὰ βαρβάρων ἐπιμιξία ἐνόησε τὴν ἀγνότητα τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου, καταστήσασα τὸ ὄλον παράστημα ἦττον εὐγενῆς καὶ πρὸ πάντων τὰ ἄκρα ἦττον λεπτά. Αἱ παραλλαγὰὶ αὗται εἰσιν αἱ εὐθύς προσβάλλουσαι τὴν ὄρασιν· ἀλλὰ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀκριβεστεράς παρατηρήσεως καὶ τινὰς ἐκδρομὰς εἰς τὰ ἔνδον τῆς Ἑλλάδος, ἀφοῦ γυμνασθῇ ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ἀνακτήσῃ τὸ πνεῦμα τὴν ἰσορροπίαν τῆς κρίσεως αὐτοῦ, ἂν τις ὑποθέσῃ γυμνοῦς τοὺς κομψοπροπέεις τῶν Ἀθηνῶν, τοὺς τραχεῖς Ἑδραίους καὶ τοὺς μεγαλοπροπέεις Σπαρτιάτας, θέλει ἀνεύρει παρ' αὐτοῖς ἄνευ πολλοῦ κόπου τοὺς ἀνδρας τῆς Ἰλιάδος καὶ τοῦ Παρθενῶνος. Ἡ ἐπιμιξία ἐπηρέασεν ἀναντιρρήτως τὴν ἀρμονίαν τοῦ σώματος ὡς καὶ τὸ βάπτισμα τὴν ὑγιάν τῆς διανοίας¹. Τὰ πρῶτα ὅμως συστατικά διαμένουσιν ἀναλλοίωτα, καὶ εὐκολον εἶναι νὰ διακρίνῃ τις καὶ σήμερον τὸ ἀρχαῖον ὡσεὶδὲς τοῦ προσώπου σχῆμα, τὸ ὑψηλὸν μέτωπον, τοὺς ζωφροῦς ὀφθαλμούς, τῆς ἄνευ σχεδὸν καμτῆς

1. Ὁ συγγραφεὺς ὡς δημοκρατικὸς, εἶναι κατ' ἀνάγκην οὐ μόνον ὀρθολογιστὴς, ἀλλὰ καὶ ἀσπονδὸς ἐχθρὸς τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος, ὑπερθεωροῦσιν οἱ ὁμόφρονες αὐτῷ ὡς ἠθικὴν τινὰ ἐπιδημίαν, διαστρέφουσιν ἀπὸ θεοσευξῆς αἰώνων τὴν κρίσιν καὶ τὴν καρδίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Σ. Μ.

βίνα, τὸ βραδινὸν ἀνάστημα, τὸ νευρῶδες σῶμα, τοὺς ἐλευθέρους ὤμους¹, τὰς ἐντόνους κνήμας τὸν μικρὸν καὶ καμαρωτὸν πόδα. Ὁ Ἀθηναῖος διετήρησεν ἀμείωτον τὴν εὐκαμψίαν τῶν ἰπέων τοῦ Φειδίου.

Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἄνδρες, αἱ δὲ γυναῖκες ἐκ μαλακωτέρας πεπλασμέναι ζύμης ἐπηρεάσθησαν πολὺ περισσώτερον ἐκ τῆς ἐπαφῆς τῶν ξένων. Οἱ παντοῖοι σύζυγοι οὖς ἐπέβαλον αὐταῖς αἱ περιπέτεια τῆς πατρίδος ἠμαύρωσαν τὸ ὑπερήφανον κάλλος τῆς Δωρίδος κόρης καὶ τὴν μεγαλοπρεπῆ ἀθρότητα τῶν δεσποινῶν τῆς Ἀττικῆς, μάτην δὲ ἤθελε τις ἀναζητήσει τὴν ἀρχαίαν τῶν μελῶν συμμετρίαν ἢ τὴν θαυμάζομένην παρὰ ταῖς προγόνους αὐτῶν ἀκαμπτον τοῦ μετώπου καὶ τῆς ῥινὸς εὐθειαν. Πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἀρχαίου τύπου ἀπαιτεῖται ν' ἀναβῆ εἰς τὰ ὄρη ἢ νὰ πλεύσῃ πρὸς νήσους καὶ ἀκτὰς μὴ μιανθείσας ὑπὸ τῆς κατακτῆσεως, τὴν Τήνον, τὴν Ὑδραν² καὶ πρὸ πάντων τὰ Μέγαρα. Ὁ μὴ μεταβάς ἐκεῖ δὲν δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι εἶδεν ὠραίας Ἑλληνίδας. Τὴν προτεραίαν τῆς ἀναχωρήσεώς μου, ἀφοῦ ἐθαύμασα τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καταυγάζουσαν τὸν κόλπον τῆς Σαλαμῖνος καὶ ἐξεπέδησα μέχρι Κακῆς Σκάλας, ἀπέβην περὶ τὸ μεσημέριον εἰς τὰ Μέγαρα, ὅπως ἐκτελέσω τὴν παραγγελίαν τῆς δεσποινίδος Α^{**}, ἐπιθυμούσης χρυσοκέντητον μεγαρικὴν ἐνδυμασίαν, οἷα ἢ τῶν εὐπύρων χωρικῶν τῆς Ἀττικῆς. Ζήτησας τοιαύτην παρὰ τῆς πρώτης γυναικὸς ἢ συνήνησα μεταβαίνουσαν εἰς τὴν βρύσιν, ἐνῶ ὁ ἡνίοχος μου μετέβαινε ἀπὸ θύρας εἰς θύραν ἀποτείνων τὴν αὐτὴν αἴτησιν, εἶδον μετ' οὐ πολὺ προσερχόμενον πλῆθος Μεγαρίδων, αἵτινες με περιεκύκλωσαν προσφέρονται κεντητὰ ὑφάσματα. Πᾶσαι δὲ ἦσαν οὕτω ἀρχαῖκῶς ὠραῖαι, ὥστε ἐνόμισα ὅτι περιεκυκλούμην ὑπὸ τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων καταβάσης ἐκ τοῦ διαζώματος τοῦ ναοῦ. Ὁ ἑλληνικὸς τύπος διεστράφη μὲν, ἀλλὰ δὲν ἐλάθη.

Τὰ ἀνωτέρω μοὶ φαίνονται ἔχοντα σπουδαίωτητά τινα. Ἀφοῦ ἡ γῆ ἔμεινε ἢ αὐτῇ, ἢ δὲ Κύπρις ἐξακολουθεῖ ἀντλοῦσα ὕδωρ ἐκ τῶν κυμάτων τοῦ Ἰλισσοῦ³, ὅπως καταστήσῃ δροσερὸν

1. Ὁ μείζονα ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ κεκτημένος εἰδικότητα συμπατριώτης τοῦ κ. Reinach ῥάπτῃς Berryer, ὁ ἀπὸ εἰκοσαετίας ἐνταῦθα διατρίβων καὶ ὑπερτρισηχίλιους ἐνδύσας Ἑλληνας, εὐρίσκει μόνον ἐλάττωμα αὐτῶν τοὺς ὀπωσοῦν ὑψηλοὺς ὤμους. Σ. Μ.

2. Πρώτην φοράν ἀξιοῦνται, νομίζω, οἱ Ὑδραῖοι νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀμιγεῖς ξένου αἵματος. Σ. Μ.

3. Ἄν τὰ κύματα τοῦ Ἰλισσοῦ εἶχον τόσην τῶν ὄντι ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς κράσεως τῶν Ἑλλήνων, πολὺ φοβούμεθα μὴ ἀποθῶσιν αἱ ἐλπίδες τοῦ συγγραφέως ἐπίσης στεῖραι ὅσον τὸ βεῦμα τοῦ ποτὲ ποταμοῦ. Σ. Μ.

καὶ εὐπνουν τὸν ἀέρα, δυνάμεθα νὰ πιστεῦσωμεν ὅτι αἱ ξενικαὶ εἰσβολαὶ δὲν ἤρκεσαν νὰ μεταβάλωσι τὴν κράσιν τῆς φυλῆς¹. Οἱ χθὲς μόλις ἀποτινάξαντες τὸν ζυγὸν Ἑλληνας ἔχουσι ἀκόμη τὴν ῥάχιν κυρτὴν καὶ πρόσφατα τὰ εἴγματα τῆς ἀλύσου· μετὰ ἓνα ὅμως αἰῶνα ἐλευθερίας καὶ ἀφοῦ ἀμφοτερομερῶς γνήσιοι ἑλληνικοὶ γάμοι ἐκδιώξωσι τὸ βαρβαρικὸν αἷμα μέχρι τῆς τελευταίας ῥανίδος, ἢ πρὸς τοὺς προγόνους ὁμοιότης ἔσται πολὺ ἐπαισητοτέρα καὶ ὁ ἑλληνικὸς τύπος θέλει οὕτως εἰπεῖν ἀναστηθῆ. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ ἀρμόζουσα τῶν κλίματι διαίτα διέμεινε οἷα καὶ παρ' ἀρχαίους, πλὴν μόνου τοῦ καφέ καὶ τοῦ καπνοῦ, οἷτινες, οὔτε τοῦ σώματος οὔτε τῆς διανοίας ἐλαττοῦντες τὴν ὀξύτητα, δὲν δύναται νὰ παρακλύσωσι τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν ἐπάνοδον εἰς τὸν ἀρχαῖον τύπον.

Ἡ κυριώτερα κατὰ τῶν σήμερον Ἑλλήνων μομφὴ εἶναι ἡ ἑλλειψὶς τιμιότητος καὶ ἡ ψευδολογία. Τὴν κατηγορίαν νομίζω, γενικῶς εἰπεῖν, ἀνεπίδεκτον ἀναιρέσεως· πολὺ ὅμως ἠπατήθησαν οἱ τὴν κακίαν ταύτην νομίσαντες διακριτικὸν σημεῖον μεταξὺ τῶν σήμερον καὶ τῶν πάλαι ἀνθρώπων καὶ θεωροῦντες αὐτὴν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς μακραίωνος δουλείας. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι οὐχ ἦτον τῶν σημερινῶν ἐξετίμων οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνας τὰ διανοητικὰ χαρίσματα ἀσυγκρίτως περισσώτερον τῶν ἠθικῶν, θεωροῦντες τὰ μὲν ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς τελειότητος, τὰ δὲ ὡς σημεῖον ὑποδεστέρου πνεύματος. Οὕτω καὶ σήμερον τιμᾶ μέγਾਲως διὰ τὴν ἀγχινοῖαν καὶ πανουργίαν αὐτοῦ τὸν Γενουθῆσιον, τὸν Ἀρμένιον καὶ τὸν Ἑβραῖον, ἐνῶ τὸν Τούρκον καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι τὸν φιλαλήθη Ἀκαρῆνα καὶ τὸν πλείονα πράττοντα ἢ ὑποσχόμενον Μανιάτην θεωρεῖ ὁ γνήσιος Ἑλληνας ὡς ἀξέστα καὶ ἀλλόκοτα ὄντα². Ὡς οἱ φοίνικες ἐν Γαλλίᾳ καὶ αἱ δρύες ἐν Ἰνδίας τὸ αἶσθημα τῆς

1. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι ὁ πολὺς Σατωβριάνδος ὑπερήριξε γνώμην ὅλως ἐναντίαν, θεωρήσας ὡς πρώτην αἰτίαν τῆς ἐκπτώσεως τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς τὸ ὅτι εἰς ταύτης μόνον τὰς φλέβας δὲν ἐνέχυσαν οἱ ἀρκτοὶ βάρβαροι οὐδὲ σταγόνα νεάζοντος αἵματος, ἐξ οὗ ἀνεζωογονήθη ἐν τῇ Δύσει ὁ ἐξηντλημένος ῥωμαϊκὸς κόσμος. Ἀφίνοντας ἐλευθέρων τὸν ἀναγνώστην νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῶν δύο τούτων γνωμοδοτήσεων, πολὺ φοβούμεθα μὴ ἀμφοτέροι οἱ Γαλάται συγγραφεῖς εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀπέβλεπον ἢ νὰ τορνεύσωσι στρογγύλην φράσιν. Σ. Μ.

2. Ἡμεῖς ἀπ' ἐναντίας πλειστάκις ἠκούσαμεν ἐν Ἑλλάδι ἀνυμνομένην τὴν εὐθύτητα, τὴν εἰλικρινεῖαν καὶ ἀφιλοκέρδειαν τοῦ Ρουμελιώτου καὶ αὐτοῦ τοῦ Μανιάτου κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Μωραῖτην. Σ. Μ.

δικαιοσύνης ὑπῆρξε πάντοτε ἐπίσκατον ἐν Ἑλλάδι φυτὸν.

Ταῦτα γράφων οὐδένα ἄλλον προτίθεμαι σκοπὸν πλὴν τῆς ἀνευρέσεως καὶ μελέτης τῆς ἀληθείας περὶ τε τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων. Ἀναζητῶν δὲ ποῖον εἶναι τὸ ἀνθρώπινον ἰδανικὸν κατὰ τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν, εὐρίσκω ἐν τῇ ἱστορίᾳ, τῇ μαρτυρίᾳ τῶν ἐν Ἀθήναις φίλων μου καὶ τῇ ἰδίᾳ μου πείρᾳ¹, ὅτι ὡς παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ, οὕτω καὶ τῇ σήμερον Ἑλλάδι οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτεῖται παρ' ἀνδρὸς εἰμὴ μόνον νὰ ἡναιαζῶον εὐμορφον, ὕγιες, ὀλιγαρχεῖς, ἀνδρείον, καρτερικὸν καὶ ἀρτίον ὑφ' ὅλας τὰς ἐπιφύσεις, κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ Taine. Τὸ μᾶλλον τιμώμενον παρὰ τῶν Ἑλλήνων χάρισμα εἶναι πνεῦμα ὀξύ, εὐτράπελον, περιεργον καὶ εὐρετικόν, αἱ δὲ ἠθικαὶ καὶ χριστιανικαὶ ἀρεταὶ τάσσονται ὑπ' αὐτῶν εἰς ὄλως δευτερεύουσαν μοῖραν. Ὅτε ὁ Σωκράτης ὕμνησεν ὡς πρόδρομος τοῦ Εὐαγγελίου τὴν ἰδανικὴν δικαιοσύνην, οὐδεὶς ἐνόησεν αὐτόν². βραδύτερον δὲ ἐθέληθησεν μὲν οἱ ἀπόγονοί του ἐκ τοῦ συναξαρίου τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἀντιθέσεως αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεγραμμένους μύθους τῆς πολυθείας, ἀλλ' ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ κατισχύσῃ τοῦ ἐνστικτοῦ τῆς φυλῆς ταύτης³.

1. Πείρα ὀκταήμερον. Σ. Μ.

2. Ἄν εἶχεν ἀναγνώσει ὁ συγγραφεὺς τὸ ὑπ' αὐτοῦ μνημονεύμενον ἐμβριθὲς ἔργον τοῦ Taine, ἤθελε διδαχθῆ ὅτι ἐπίσης ἀδύνατον ἦτο ν' ἀναδειχθῆ Σωκράτης, Πλάτων, Φωκίων καὶ Ἀριστείδης παρὰ λαῶν στερομένων τοῦ αἵματος τῆς δικαιοσύνης, ὅσον καὶ νὰ γεννηθῆ λευκὸν τέκνον ἐξ Αἰθιοπίαν. Πρώτην φοράν βλέπομεν ἀμφισβητούμενην τὴν ὀλεθρίαν ἐπὶ τοῦ χαρακτήρος ἐπιρροὴν μακρᾶς δουλείας ὑπὸ αἰσχροῦς δεσπότης, καὶ ἀποδιδομένην εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας ἀνικανότητα νὰ κατανοήσωσι τὴν παρ' αὐτῶν πρώτων ἐπιστημονικῶς διατυπωθεῖσαν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ. Παρὰ τῆς «Γραφῆς» ἐγνωρίζομεν ὅτι τὰ ἁμαρτήματα τῶν πατέρων βαρύνουσι τὰ τέκνα, ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς ἐπιδιώκων τὴν πρωτοτυπίαν ζητεῖ νὰ καταστήσῃ τοὺς ἀρχαίους ὑπευθύνους τῶν ἡμετέρων. Σ. Μ.

3. Ἀληθὲς εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον· καθότι τὸ μὲν θαῦμα εἶναι ἀντιπαθητικὸν εἰς τὸ ἐνστικτον τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἢ δὲ βᾶσις τῆς εὐαγγελικῆς ἠθικῆς, ἢτοι ἢ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη καὶ ὁ οἶκτος πρὸς τοὺς πάσχοντας οἰκειότατα εἰς τοὺς Ἑλληνας. Μόνοι οὗτοι μεταξὺ τῶν ἀρχαίων λαῶν ἤγειραν βωμοὺς τοῦ Ἑλέου καὶ σήμερον ἔχουσιν ἐπ' αὐτοῦ ἕτοιμα ἄλλα κατ' οὐσίαν ὄντα ἢ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα πρὸς παροχὴν ἄρτου εἰς τοὺς πεινῶντας. Σ. Μ.

ANEY ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

[Μυθιστόρημα Ἐκτορος Μαλὸ βραβευθὲν παρὰ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Μετάφρασις Α. Ρ. Παγκαβῆ].

Συνίξις· ἰδί σελ. 178.

Ζ'

Μανθάνω ν' ἀναγινώσκω.

Βεβαίως ἱκανώτατοι ἠθοποιοὶ ἦσαν οἱ ἀποτελοῦντες τὸν θίασον τοῦ Κ. Βιτάλην, — ἐννοῶ δὲ τὸν πίθηκα καὶ τοὺς κύνας, — ἀλλ' ἡ ἱκανότης τῶν πολλῶν ποικιλίαν δὲν εἶχε.

Μετὰ τέσσαρας ἢ πέντε παραστάσεις εἶχον ἐξαντλήσει ὅλον τὸ δραματολόγιόν των, καὶ τ' αὐτὰ ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ ἐπαναλαμβάνωσιν.

Ἐκ τούτου προέκυπτε δι' ἡμᾶς ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ μὴ μένωμεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν.

Ἐπομένως, τρεῖς ἡμέρας ἀφ' οὗ ἐφθάσαμεν εἰς Ἰσοσελ, ἐβιαζόμεθα ν' ἀναχωρήσωμεν πάλιν ἐκεῖθεν.

Καὶ ποῦ ἐπιγαίνομεν; Εἶχον λάβει ἱκανὸν θάρρος μετὰ τοῦ κυρίου μου ὥστε νὰ τολμήσω νὰ τῷ ἀποτείνω αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν.

— Γνωρίζεις τὸν τόπον; μοὶ εἶπεν ἀτενίζων μς.

— Ὁχι.
— Λοιπὸν τί μ' ἐρωτᾷς ποῦ ὑπάγομεν;
— Διὰ νὰ τὸ ἤξεύρω.
— Νὰ ἤξεύρης τί;

Ἐμείνα ἀπεστομωμένος, χωρὶς λέξιν νὰ εὐρίσκω ν' ἀποκριθῶ, καὶ θεώρουν τὴν ὁδὸν ἦτις λευκὴ ἐξετείνετο ἐμπρὸς ἡμῶν εἰς τὸ βάθος συμφύτου κοιλάδος.

— Ἄν σ' εἴπω, ἐξηκολούθησεν, ὅτι ὑπάγομεν εἰς Αὐριλλᾶκ, διὰ νὰ διευθυνθῶμεν ἐκεῖθεν εἰς Βορδῶ, καὶ ἀπὸ τοῦ Βορδῶ εἰς τὰ Πυρηναια, τί θὰ μάθης;

— Ἀλλὰ σεῖς γνωρίζετε τὰ μέρη αὐτά;
— Ποτὲ δὲν ἦλα εἰς τὸν τόπον τοῦτον.
— Καὶ ὅμως ἤξεύρετε ποῦ ὑπάγομεν;
Καὶ πάλιν ἐστήριξεν ἐπ' ἐμοῦ ἀτενὲς βλέμμα, ὡς ἂν τι ἐν ἐμοὶ ἐζήτηι.

— Δὲν ἤξεύρεις ν' ἀναγινώσκης, δὲν εἶναι ἀληθές; μοὶ εἶπε.

— Ὁχι.
— ἤξεύρεις τί ἐστὶ βιβλίον;
— Ναί· εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἔχουν βιβλία πολλοὶ, καὶ λέγουν τὰς προσευχὰς των, ὅταν δὲν τὰς λέγουν εἰς τὸ κομβολόγιον. Εἶδον βιβλία, ὠραία μάλιστα, καὶ εἶχον εἰκόνας ἐντὸς καὶ ἔερμα εἶχον ἀπ' ἔξω.

— Καλὰ. Λοιπὸν ἐννοεῖς ὅτι ἡμποροῦν νὰ ἔμβουν προσευχαὶ εἰς ἐν βιβλίον;

— Ναί.
— Ἡμποροῦν νὰ ἔμβουν καὶ ἄλλα πράγματα εἰς αὐτό. Ὅταν λέγῃς τὴν προσευχὴν σου μετὰ τὸ κομβολόγιον, λέγεις λέξεις. Τὰς λέξεις αὐτὰς ἡ μήτηρ σου σοὶ τὰς ἔβαλεν εἰς τ' αὐτία σου,

και από τῶν αὐτίων σου ἐπέρασαν και ἐσωρεύθησαν εἰς τὴν γούν σου, και ἀπὸ ἐκεῖ ἔρχονται εἰς τὴν γλώσσάν σου ὅταν τὰς καλῆς. *Ὅσοι λοιπὸν λέγουν τὰς προσευχὰς των με βιβλία δὲν λαμβάνουν τὰς λέξεις τῶν προσευχῶν ἀπὸ τὴν μνήμην των, ἀλλὰ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν των τὰς λαμβάνουν ἀπὸ τὰ βιβλία ὅπου εἶναι κατατεθειμένοι, ἤτοι ἀναγινώσκουν.

— Εἶδα ν' ἀναγινώσκουν, εἶπον κομπάζων, ὡς ἄνθρωπος ὅστις δὲν εἶναι ἀνόητος, και ἤξευρε ἀριστα περὶ τίνος τῷ ὀμιλοῦν.

— *Ὅτι γίνεται διὰ τὰς προσευχὰς, γίνεται και διὰ κάθε τι. Ὁὰ σοὶ δεῖξω ἐν βιβλίῳ ὅταν θ' ἀναπαυθῶμεν ἐκεῖ εὐρίσκω τὰ ὀνόματα και τὴν ἱστορίαν ὅλων τῶν τόπων ὅσους διεργάσθηθα. *Ἀνθρωποὶ κατοικήσαντες ἢ διατρέξαντες τούτους τοὺς τόπους ἔβαλον εἰς τὸ βιβλίον μου ὅ,τι εἶδαν, ἢ ὅ,τι περὶ αὐτῶν ἤκουσαν. Μοὶ ἀρκεῖ λοιπὸν τώρα ν' ἀνοίξω τὸ βιβλίον μόνον, νὰ τὸ ἀναγνώσω, και γνωρίζω αὐτοὺς τοὺς τόπους, και τοὺς βλέπω καθὼς ἐκεῖνοι τοὺς εἶδον, ὡς ἂν τοὺς ἔβλεπον διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μου, και μαθῶν τὴν ἱστορίαν των ὡς ἂν κάνεις μοὶ τὴν διηγεῖτο.

*Ἐγὼ εἶχον ἀνατραφῆ ὡς ἀληθὴς ἄγριος, μὴ ἔχων τὴν ἐλαχίστην ιδέαν τῆς ἐξυγιειμένης κοινωνίας. Αἱ λέξεις αὐταὶ ἤνοιξαν τοὺς ὀφθαλμούς μου, και ἐνόησα, συγκεκριμένως μὲν κατ' ἀρχάς, ἔπειτα ὅμως καθαρῶτερον.

Και μὲ εἶχον μὲν στείλει εἰς τὸ σχολεῖον, ἀλλὰ μόνον ἓνα μῆνα. Εἰς ὅλον δὲ τὸ διάστημα αὐτὸ τοῦ μηνὸς δὲν μ' ἔβαλαν ἐν βιβλίῳ εἰς τὰς χεῖρας, ποτὲ κάνεις τίποτε δὲν μοὶ εἶπε περὶ ἀναγνώσεως ἢ γραφῆς, οὔτε κάνεν ὁποιοδήποτε μάθημα δὲν μοὶ ἔδωκε.

Και μὴ νομίση τις, κρίνων ἐκ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῶν σχολείων μας, ὅτι ὅ,τι λέγω εἶναι ἀδύνατον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν περὶ τῆς ὀμιλῶ ὑπῆρχον πολυπληθεῖς δῆμοι ἐν Γαλλίᾳ στερούμενοι σχολείων, και εἰς πολλὰ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σχολείων οἱ διδάσκαλοι, δι' αἰονοθήποτε λόγον, ἢ διότι δὲν ἤξευρον τίποτε, ἢ διότι εἶχον ἄλλας ἀσχολίας, οὐδὲν ἐδίδασκον εἰς τοὺς μαθητὰς των.

Τοιοῦτος ἦτον ὁ διδάσκαλος τοῦ χωρίου μας.

*ἤξευρε τίποτε; Πιθανόν δὲν θέλω νὰ τῷ προσάψω ἀμάθειαν. *Ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐν ὅσῳ παρέμεινα παρ' αὐτῷ, ποτὲ δὲν μὰς ἔδωκε τὸ ἐλάχιστον μάθημα οὔτε εἰς τοὺς συμμαθητὰς μου οὔτε εἰς ἐμέ. Εἶχεν ἄλλας ἐργασίας. *Ἐξ ἐπαγγέλματος ἦτον κρούπελοποιός, και εἰργάζετο εἰς τὰ κρούπελά του, ζέων και πελεκῶν ἀπὸ τῆς αὐγῆς μέχρι τῆς ἐσπέρας τὸ ξύλον τῆς φηγοῦ ἢ τῆς καρυδίας. Ποτὲ δὲν μὰς ἀπέτεινε τὸν λόγον, ἐκτός ὅταν μὰς ὀμιλεῖ περὶ τῶν γονέων μας, ἢ περὶ τῆς ψυχῆς ἢ περὶ τῆς βροχῆς περὶ ἀναγνώσεως ὅμως, περὶ ἀριθμητικῆς,

λέξι. Τὴν φροντίδα αὐτὴν τὴν ἄφηνεν εἰς τὴν θυγατέρα του, ἣτις εἶχε νὰ ἔρχηται εἰς τὴν τάξιν και νὰ μὰς διδάσκη. Αὐτὴ ὅμως ἦτον τὸ ἐπάγγελμα ῥάπτρια, και ἔκαμνεν ὅ,τι και ὁ πατήρ της ἐν ᾧ ἐκεῖνος ἐπέλεξε τὰς ζυλίνας ἐμβάδας, αὐτὴ εἰργάζετο διὰ τῆς βελόνης.

*Ἀνάγκην εἶχον νὰ ζήσουν, και ἐπειδὴ ἤμεθα δώδεκα μαθηταί, πληρόντες ἕκαστος ἀνά πεντὰ τήκοντα λεπτά κατὰ μῆνα, ἐξ ὀφθαλμῶν δὲν ἤρκει νὰ θρέψουν δύο ἀνθρώπους ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας. Διὰ τοῦτο τὰ κρούπελα και ἡ ῥαπτικὴ συνεπλήρουν τῆς διδασκαλίας τὸ ἔλλειμμα.

Δὲν εἶχον λοιπὸν μάθει τίποτε εἰς τὸ σχολεῖον, οὔτε καν τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα.

— Εἶναι δύσκολος ἡ ἀνάγνωσις; ἠρώτησα τὸν Βιτάλην, ἀφ' οὗ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἐπεριπάτησα σιωπηλὸς και σκεπτόμενος.

— Δύσκολος διὰ τοὺς γονδροκεφάλους, και δυσκολώτερον διὰ τοὺς μὴ ἔχοντας ὄρεξιν νὰ μάθωσιν. Εἶσαι γονδροκεφαλός;

— Δὲν ἤξευρω. Νομίζω ὅμως ὅτι ἂν θελήσετε νὰ μὲ διδάξητε τὴν ἀνάγνωσιν, δὲν θὰ μοὶ λείψῃ ἢ ὄρεξις νὰ μάθω.

— Αἱ! θὰ ἰδῶμεν. *Ἐχομεν καιρόν.

*Ἐχομεν καιρόν; Και διὰ τί ἀμέσως νὰ μὴ ἀρχίσωμεν; Δὲν ἤξευρον πόσον δύσκολον πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀνάγνωσις, και ἐνόμιζον ὅτι εὐθὺς τότε θέν' ἀνοιγον τὸ βιβλίον και θὰ ἔβλεπον τί λέγει.

Τὴν ἐπαύριον, ἐπὶ τῆς ὁδοπορίας μας εἶδον τὸν κύριόν μου νὰ κύψῃ και νὰ λάβῃ ἀπὸ τὸν δρόμον μικρὸν κομμάτιον σανίδος κατεσκευασμένον.

— Ἰδοὺ τὸ βιβλίον σου, μοὶ εἶπεν. Εἰς αὐτὸ θὰ μάθῃς ν' ἀναγινώσκῃς.

Τὴν σανίδα αὐτὴν ἔλεγε βιβλίον! Τὸν ἐκύσταξα διὰ νὰ ἰδῶ ἂν δὲν μὲ περιπαίξῃ. Εἶδον ὅμως ὅτι ὀμιλεῖ σπουδαίως, και παρετήρησα μετὰ προσοχῆς τὸ εὐρημά του.

*Ἦτον σανίς, ἀπλῶς σανίς φηγοῦ, ἔχουσα μῆκος ὡς πὸν βραχίονα, πλάτος ὡς δύο χεῖρας, και καθὼς ῥοκανισμένη. Δὲν εἶχεν ὅμως κάμμιαν ἐπιγραφὴν, κάμμιαν ζωγραφίαν.

Πῶς ν' ἀναγνώσω εἰς αὐτὴν τὴν σανίδα, και τί ν' ἀναγνώσω;

— *Ὁ νοῦς σου ἐργάζεται, μοὶ εἶπε γελῶν ὁ Βιτάλης.

— Θέλετε νὰ μὲ περιπαίξῃτε;

— Ποτὲ, φίλτατε. Τὰ περιπαίγματα καλά εἶναι ἴσως διὰ νὰ διορθῶσιν χαρακτῆρας διαστραμμένους ὅταν ὅμως ἀπευθύνονται εἰς τὴν ἀγνοίαν, ἀποδεικνύουσι μόνον εὐθίθειαν τοῦ μεταχειριζομένου αὐτά. Περιμένει νὰ φθάσωμεν εἰς τὰ δένδρα ἐκεῖ. *Ὅταν θὰ καθήσωμεν ν' ἀναπαυθῶμεν, τότε θὰ ἰδῆς πῶς τὸ ξύλον αὐτὸ θὰ μοὶ χρησιμεύσῃ διὰ νὰ σοὶ μάθω ν' ἀναγινώσκῃς.

Μετ' ὀλίγον φθάσαντες εἰς τὰ δένδρα ἐκεῖνα,

κατεθέσαμεν τοὺς σάκκους μας, και ἐκαθήσαμεν εἰς τὴν γλόβην ἣτις εἶχεν ἀρχίσει νὰ πρασινίσῃ, και εἰς τὴν λευκάνθημα ἐφαίνοντο ἡδὴ ἐνιαχοῦ φουόμενα. *Ὁ Καρδούλης, ἀπαλλαγείς τῆς ἀλύσεώς του, ἐτινάχθη εἰς ἓν ἐκ τῶν δένδρων, και ἐκίνει ἀλληλοδιαδόχως τοὺς κλάδους αὐτοῦ, ὡς θέλων νὰ εἰρήσῃ καρύδια ὄριμα, ἐν ᾗ οἱ κύνες, ἡσυχώτεροι, και πρὸ πάντων μάλλον ἀπνηυθμένοι, κατεκλίνοντο συσπειρωμένοι περὶ τῆς ἡμῶν.

Τότε ὁ Βιτάλης λαβὼν τὸ μαχαίριόν του, ἐπροσπάθησε ν' ἀποσπᾷ ἀπὸ τοῦ ξύλου λεπὶδα ὅσον λεπτὴν ἐδύνατο, και ἀφ' οὗ τὸ κατώρθωσεν, ὠμάλυνεν αὐτὴν τὴν λεπίδα ἀπὸ τὰ δύο μέρη και ἔπειτα τὴν ἔκοψεν εἰς μικρὰ τετράγωνα, ὥστε τῷ ἔδωκε δωδεκάδα τετραγωνιδίων λεῖων και ἴσων πρὸς ἀλλήλα.

Εἶχον εἰς αὐτὰ προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμούς μου. *Ὁμολογῶ ὅμως ὅτι ὅσον και ἂν ἔβασάνισον τὸν νοῦν μου δὲν ἐδυνάμην νὰ ἐννοήσω πῶς δι' αὐτῶν τῶν ζυλιῶν θὰ κατώρθου νὰ κάμῃ βιβλίον διότι, ὅσον ἀμαθὴς και ἂν ἦμην, ἤξευρα ὅμως ὅτι τὸ βιβλίον ἔχει φύλλα χαρτίου, και εἰς αὐτὰ ὅτι εὐρίσκονται κεχαραγμένα σημεῖα μαῦρα. Ποῦ ἦσαν τοῦ χαρτίου τὰ φύλλα; Ποῦ ἦσαν τὰ μαῦρα σημεῖα;

— Εἰς ἕκαστον τῶν ζυλιῶν τούτων τεμαχίων, μοὶ εἶπε, θὰ χαράξω αὐριον διὰ τῆς ἀκμῆς τοῦ μαχαίριου μου ἀνά ἐν γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου, και κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ μάθῃς τῶν γραμμάτων τὸ σχῆμα ὅταν δὲ τὰ μάθῃς καθὼς τὰ σχήματα ταῦτα ὡς νὰ μὴ ἀπατάσαι και νὰ σ' ἀναγνωρίζῃς ἀμέσως ἐκ πρώτου βλέματος, τότε θὰ τὰ βάλῃς πλησίον των μὲν τὰ δὲ, και θὰ σχηματίξῃς λέξεις ὅταν δὲ θὰ ἤμπαρ ἦς νὰ σχηματίξῃς οὕτως ὅσας λέξεις σοὶ λέγω, θὰ εἶσαι εἰς κατάστασιν ν' ἀναγινώσκῃς.

Μετ' ὀλίγον εἶχον τὰ θυλάκιά μου ὅλα πλήρη ζυλιῶν τετραγωνιδίων, και δὲν ἤρρησα νὰ μάθω τοῦ ἀλφαβήτου τὰ γράμματα ἄλλὰ νὰ μάθω ν' ἀναγινώσκω, ἦτον ἄλλο πρᾶγμα τὸσον ταχέως δὲν ἐπῆγαινε, και ἤθεο μέλιστα στιγμὴ καλ' ἢν ἐλυπήθην ὅτι ἠθέλησα νὰ μάθω ν' ἀναγινώσκω.

*Ὁρεῖλω ὅμως, ὅπως εἶμαι δίκαιος πρὸς ἐμαυτὸν, νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ λύπη μου αὐτὴ προήρχητο ὅχι ἐξ ἀνηθίας, ἀλλ' ἐκ φιλαυτίας.

*Ὅταν μοὶ ἐδίδασκε τοῦ ἀλφαβήτου τὰ γράμματα, ὁ Βιτάλης ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ νὰ τὰ διδάξῃ και εἰς τὸν Κάπην. Ἀφ' οὗ τὸ κυνάριον εἶχε κατορθώσει νὰ γνωρίζῃ τοὺς χαρακτῆρας των ὄρων, διὰ νὰ μὴ κατορθῶσῃ νὰ μάθῃ και τοὺς τῶν γραμμάτων;

Τὰ μαθήματα κοινῶς τὰ ἐλαμβάνομεν. Εἶχον γίνῃ ὁ συμμαθητὴς τοῦ Κάπην, ἢ τὸ κυνάριον εἶχε γίνῃ ὁ ἐδικός μου, ὅπως θέλετε.

Ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἐπρόκειτο ὁ Κάπης νὰ ἐκφῶνῃ γράμματα, ἀφ' οὗ γλώσσαν δὲν εἶχε, ἀλλ'

ὅταν τὰ ζυλάρια ἐτίθεντο εἰς τὸ ἔδαφος κατ' ἀράδα, ὄφειλε διὰ τοῦ ποδός του νὰ σῆρῃ ὅποιον ἤθελεν ὀνομάσει ὁ κύριός μας.

Κατ' ἀρχὰς αἱ προδοαὶ μου ἦσαν ταχύτεραι των ἐδικῶν του ἄλλ' ἂν εἶχον τὸ πνεῦμα ὀξύτερον, εἶχεν ἐκεῖνος βεβαιότεραν τὴν μνήμην. *Ὅτι καθὼς ἐμάθαινε, τὸ ἤξευρε διὰ πάντοτε, οὐδὲ τὸ ἐλησμόνει ποτέ. Και ἐπειδὴ ἀλλαγῶ δὲν περιέσπα τὸ πνεῦμά του, δὲν ἐδίσταζε και δὲν ἠπατάτο ποτέ.

Τότε, ὅταν ἐγὼ ἔσφαλλον, ὁ διδάσκαλος ἔλεγε πάντοτε:

— *Ὁ Κάπης θὰ μάθῃ ν' ἀναγινώσκῃ προτῆτερ' ἀπὸ τὸν Ῥεμίν.

Και τὸ κυνάριον, ἐννοοῦν βεβαίως τί ἐλέγετο, ἐκίνει τὴν οὐρὰν του θριαμβευτικῶς.

— Εὐκθέστερος τοῦ ζώου, ἔλεγεν ἄλλοτε ὁ Βιτάλης, εἶναι καλὸν εἰς τὴν κωμῶδιαν εἰς τὸν πραγματικὸν βίον ὅμως εἶναι ἐντροπή.

Τοῦτο δὲ πόσον μ' ἐλύπει, ὥστε ἐπεμελήθην ἐξ ὅλης καρδίας, και ἐν ᾧ τὸ δυστυχὲς κυνάριον ἐμενεν εἰς ὅ,τι και μόνον εἶχε κατορθώσει, δηλαδὴ νὰ δύναται ν' ἀναγινώσκῃ τ' ὄνομά του, αἶρον διὰ τοῦ ποδός τ' ἀποτελοῦντα αὐτὸ τέσσαρα γράμματα ἐκ τοῦ ἀλφαβήτου, ἐγὼ μέχρι τέλους ἐπέτυχον ν' ἀναγινώσκω εἰς τὸ βιβλίον.

— Τώρα, ἀφ' οὗ ἤξευρες ν' ἀναγινώσκῃς τὰς λέξεις, μοὶ εἶπεν ὁ Βιτάλης, θέλεις νὰ μάθῃς ν' ἀναγινώσκῃς και μουσικῆν;

— Ἀφ' οὗ μάθω ν' ἀναγινώσκω τὴν μουσικῆν, θὰ ἤμπορῶ νὰ τραγουδῶ καθὼς τραγουδεῖτε;

— Θέλεις λοιπὸν νὰ τραγουδῆς καθὼς τραγουδῶ;

— *Ὡ! ἤξευρω ὅτι αὐτὸ θὰ μ' εἶναι ἀδύνατον ἢ ἐλῶ ὅμως νὰ μάθω νὰ τραγουδῶ.

— Εὐχαριστεῖσαι νὰ μ' ἀκούῃς νὰ τραγουδῶ;

— Δὲν ὑπάρχει μεγαλειτέρα εὐχαριστήσις. Κελαῖδεῖ και τὸ ἀηδόνι, ὅχι ὅμως κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. *Ἐπειτα δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα. *Ὅταν τραγουδῆτε γίνονται ἄλλοι ἐξ ἄλλου, μὲ κάμνετε ὅ,τι θέλετε, μ' ἔρχεται ὄρεξις νὰ κλαῖσω, ἢ ὄρεξις νὰ γελάσω, και ἔπειτα... ἔως θὰ σὰς φανῇ ἀνόητον ὅ,τι θὰ σὰς εἰπῶ ὅταν τραγουδῆτε μελωδίαν γλυκεῖαν ἢ Ὀλιβεράν, αὐτὴ μὲ φέρει πλησίον τῆς μάνας Βαρβερίνας, ἐκεῖνην ἐνθυμοῦμαι, ἐκεῖνην βλέπω ἐντός τοῦ οἴκου μας. Και ὅμως τί λέγουν αἱ λέξεις τοῦ ἄσματος σας δὲν τὸ ἐννοῶ, διότι τραγουδεῖτε ἰταλικά.

Ἐν ᾧ τῷ ἔλεγον ταῦτα εἶχον εἰς αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμούς μου προσηλωμένους, και μοὶ ἐφάνη ὅτι εἶδον τοὺς ὀφθαλμούς του ὑγρούς. Τότε ἔπαυσα, και τὸν ἠρώτησα ἂν τῷ προξενῶ λύπην λέγων αὐτά.

— *Ὅχι, παιδίον μου, μοὶ εἶπε μετὰ συγκητ κινημένης φωνῆς, δὲν μοὶ προξενεῖς λύπην ἐξ

ἐναντίας μ' ἐνθυμίζεις τὴν νεότητά μου, τὸν καλὸν μου καιρὸν. Μὴ σὲ μέλη. Θὰ σὲ μάθω νὰ τραγουδῆς, καὶ ἐπειδὴ ἔχεις καρδίαν, θὰ κάμῃς καὶ σὺ ἄλλους νὰ κλαίωσι, καὶ θὰ χειροκροτήσαι. Θὰ τὸ ἴδῃς. . .

Καὶ διέκοψε τὸν λόγον· μοὶ ἐφάνη δὲ ὅτι δὲν ἤθελε νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Τίνας λόγους ὁμοῦς εἶχεν οἷτινες τὸν ἐμπόδιζον, δὲν ἐδυνάμην νὰ τὸ ἐννοήσω, καὶ μόνον μετὰ ταῦτα τοὺς ἔμαθον, πολὺ μετὰ ταῦτα, καὶ εἰς περιστάσεις λυπηρὰς, φοβερὰς δι' ἐμέ. Θὰ τὰς διηγηθῶ ὅταν ἔλθῃ ἡ σειρά των εἰς αὐτὰ τ' ἀπομνημονεύματα.

Ἀπὸ τῆς ἐπαύριον δ' ὁ κύριός μου ἔπραξεν ὡς πρὸς τὴν μουσικὴν ὅ,τι εἶχε πράξει ὡς πρὸς τὰ γράμματα, ἤρχισε δηλαδὴ νὰ κόπτῃ μικρὰ ξυλάρια, καὶ ἐπ' αὐτῶν διὰ τῆς ἀκρας τοῦ μαχαιρίου τοῦ ἐχάραζε τὰ σημεῖα.

Ἄλλ' ἡ ἐργασία τοῦ ὑπῆρξε μακροτέρα ἐνταῦθα, διότι οἱ διάφοροι μουσικοὶ χαρακτῆρες ἀπαιτοῦσι συνδυασμοὺς περισσοτέρους παρά τοῦ ἀλφαβήτου τὰ γράμματα.

Διὰ νὰ μὴ ὑπερβαρύνῃ δὲ τὰ θυλάκιά μου, μετεχειρίσθη καὶ τὰς δύο ἐπιφανείας τῶν τετραγωνιδίων, καὶ χαράξας εἰς ἑκατέραν ἀνά πέντε γραμμὰς διὰ τὰ διαστήματα τῆς διαπασῶν, ἐσημείωσεν εἰς τὴν μίαν τὴν κλεῖδα τοῦ σὺλ, εἰς τὴν ἄλλην τὴν κλεῖδα τοῦ φά.

Καὶ ἔπειτα, ἀφ' οὗ ὅλα τὰ παρσκευάσεν, ἤρχισαν τὰ μαθήματα, καὶ ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἦσαν εὐκολώτερα τῶν μαθημάτων τῆς ἀναγνώσεως.

Πολλάκις ὁ Βιτάλης, ἐνφ' ὅσον ὑπομονὴν ἐδείκνυε πρὸς τοὺς κύνας του, ἠγανάκτει κατ' ἐμοῦ.

— Ὅταν ἔχῃ τις νὰ κάμῃ μὲ ζῶν, ἀνέκραζεν, ὑποφέρεται· ἠξέουρι ὅτι εἶναι ζῶν. Σὺ ὁμοῦς θὰ μὲ κάμῃς ν' ἀποθάνω.

Καὶ τότε ὕφονε τὰς χεῖρας θεατρικῶς πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἔπειτα τὰς κατεβίβαζεν εἰς τοὺς μηρούς του, ὅπου ἐκτύπων καὶ ἐπλατάγουν.

Ὁ δὲ Καρδούλης, ἀρεσκόμενος νὰ ἐπαναλαμβάνῃ ὅ,τι εὕρισκεν ἀστείον, ἔμαθε νὰ μιμῆται τὸ σχῆμα τοῦτο, καὶ ἐπειδὴ παρευρίσκετο πάντοτε σχεδὸν εἰς τὰ μαθήματα, μετὰ πολλῆς δυσσερκείας τὸν ἔβλεπον, ὡσάντις ἐδίσταζον, νὰ ὑψοῖ τοὺς βραχίονας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἔπειτα νὰ καταβιάζῃ τὰς χεῖρας εἰς τοὺς μηρούς του καὶ νὰ τοὺς κτυπᾷ ὥστε νὰ πλαταγῶσι.

— Καὶ αὐτὸς ὁ Καρδούλης σὲ περιπαίζει, ἔλεγεν ὁ Βιτάλης.

Ἄν ἐτόλμων, θ' ἀπεκρινόμην ὅτι περιέπαιζεν ὄχι μόνον τὸν μαθητὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν διδάσκαλον· ἀλλὰ τὸ σέβας καὶ ἀρίστους τις φόβος μ' ἐμπόδιζον εὐτυχῶς πάντοτε νὰ δώσω τοιαύτην ἀπάντησιν. Περιοριζόμεν δὲ μόνον λέγων τοῦτο

εἰς ἑμαυτὸν, ὡσάντις ὁ Καρδούλης ἐκτύπα τὰς χεῖράς του ἀσχήμως διαστρέφον τὰ πρόσωπον, καὶ τοῦτο ἐμετρίαζεν ὅπως οὖν τὴν λύπην τοῦ ἐξευτελισμοῦ μου.

Τέλος πάντων ὁμοῦς ὑπερνήκησα ὅπως δῆποτε τὰς πρώτας δυσκολίας, καὶ ἐφθασεν ἡ ἡμέρα καθ' ἣν εἶχον τὴν εὐχαρίστησιν ν' ἀναγνώσω μελωδίαν γραφείσασιν εἰς χαρτίον ὑπὸ τοῦ Βιτάλη.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν ἐκτύπησαν αἱ χεῖρές του εἰς τὰ σκέλη του, ἀλλὰ μοὶ ἔδωκε δύο φιλικὰ κτυπήματα εἰς τὰς παρειάς, καὶ εἶπεν ὅτι ἂν οὕτως ἐξακολουθήσῃ, θὰ γίνω μέχρι τέλους βεβαίως μέγας τραγωδιστής.

Ἐννοεῖται ὅτι αἱ σπουδαὶ αὐταὶ δὲν ἔγιναν εἰς μίαν ἡμέραν, καὶ πολλὰς ἐβδομάδας, πολλοὺς μῆνας ἦσαν τὰ θυλάκιά μου πλήρη τῶν ξυλαρίων.

Δὲν ἦτον δὲ καὶ ἡ ἐργασία μου τακτικὴ ὡς ἡ τῶν παιδίων ὅσα φοιτῶσιν εἰς τῶν σχολείων τὰς τάξεις, καὶ μόνον εἰς στιγμὰς ἀνέσεως ἐδύνατο νὰ μὲ δίδῃ μαθήματα ὁ διδάσκαλός μου.

Καθ' ἑκάστην εἶχομεν τὴν ὁδοποιρίαν μας, μακροτέραν ἢ βραχυτέραν, καθ' ὅσον τὰ χωρία μᾶλλον ἢ ἦτον ἀπέχον ἀπ' ἀλλήλων· εἶχομεν νὰ παριστάνωμεν πανταχοῦ ὅπου ὑπῆρχε τις εἰσπράξεων πιθανότης· εἶχομεν νὰ προγυμνάζωμεν τοὺς κύνας καὶ τὸν Καρδούλην· εἶχομεν νὰ παρσκευάζωμεν τὸ ἐδικόν μας πρόγευμα καὶ τὸ γεῦμα· καὶ μόνον ἀφ' οὗ ὅλα αὐτὰ ἐτελείονον ἐδύνατο νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἀναγνώσεως καὶ περὶ μουσικῆς, συνήθως ὅτε ἀνεπαυόμεθα εἰς τὴν ῥίζαν δένδρου τινός, ἢ εἰς σωρὸν χαλίκων· καὶ τότε ἡ χλόη ἢ ἡ ὁδὸς μᾶς ἐχρησίμευεν ὡς τράπεζα, ὅπου παρέταττον τὰ τετραγωνιδιά μου.

Ἡ ἀνατροπὴ αὐτὴ πολὺ διέφερε τῆς διδασκαλίας πολλῶν παιδίων, μὴ ἐχόντων ἄλλο νὰ πράξωσιν, εἰμὴ νὰ ἐργάζωνται, καὶ παραπονομένων ὁμοῦς ὅτι δὲν ἔχουσι καιρὸν δι' ὅσα οἱ διδάσκαλοι τοῖς δίδουσι νὰ προμελετήσωσι.

Πρέπει ὁμοῦς νὰ ὁμολογήσω ὅτι ὑπάρχει τι σπουδαιότερον τοῦ καιροῦ ἢν ἀφιερῶμεν εἰς τὴν ἐργασίαν, καὶ τοῦτο εἶναι ἡ ἐπιμέλεια ἢν καταβάλλομεν. Εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν δὲν ἐντυπώνει τὸ μάθημα ἢ ὥρα ἢν εἰς αὐτὸ ἀφιερῶμεν, ἀλλ' ἢ θέλησιν τοῦ νὰ μάθωμεν.

Εὐτυχῶς ἤμην ἱκανὸς νὰ ἐπιτείνω τὴν θέλησιν τῆς σπουδῆς, χωρὶς νὰ περισπῶμαι ἀπὸ τὰ περίεξ ἡμῶν ἀντικείμενα. Τί θὰ εἶχον μάθει ἂν διὰ νὰ μάθω θὰ ἔπρεπε νὰ ἐργάζωμαι κλειστὸς ἐντὸς δωματίου, βύων τ' αὐτίμου διὰ τῶν δύο χερῶν, κολλῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ βιβλίον, ὡς τινὲς μαθηταί; Τίποτε· διότι δὲν εἶχομεν δωμάτιον ὅπου νὰ κλεισθῶμεν, καὶ ὅταν διετρέχομεν τὰς λεωφόρους, ὤφειλον νὰ ἔχω τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν μου προσηλωμένους, διὰ νὰ μὴ πίπτω πολλάκις πρόμυτα.

Ὅπως δῆποτε, κατὶ ἔμαθον, καὶ προσέτι ἐ-

διδάχθην ν' ἀντέχω εἰς μακρὰς πορείας, ὅπου δὲν μοὶ ὑπῆρξε τὸ ὀλιγώτερον ὠφέλιμον τῶν μαθημάτων τοῦ Βιτάλη. Ἡμῖν παιδίον λεπτοφυῆς, μᾶλλον καχεκτικὸν ἐν ὅσῳ ἔζων πλησίον τῆς μάνας Βαρβερίνας· διὰ τοῦτο «παιδίον τῶν πόλεων» μὲ εἶχεν ὀνομάσει ὁ Βαρβερίνος, «ὅτι εἶχον ἰσχνὰ τὰ σκέλη καὶ ἰσχνοὺς τοὺς βραχίονας» εἶχεν εἰπεῖ ὁ Βιτάλης. Τώρα ὁμοῦς, πλησίον τοῦ κυρίου μου, ἀφ' οὗτο ἔζων ὡς ἔζη ἐκεῖνος, εἰς τὴν καθαρὸν ἀέρα, εἰς τὴν σκληρὰν γῆν καθήμενος καὶ κοιμώμενος, ἐνεδυναμώθησαν οἱ βραχίονες καὶ τὰ σκέλη μου, ἀνεπτύχθησαν οἱ πνευμονές μου, ἐθωρακίσθη τὸ ἔδρα μου, καὶ κατέστην ἱκανὸς νὰ ὑπομένω ἀνευ βλάβης τὸ ψῦχος καὶ τὴν θερμότητα, τὴν βροχὴν καὶ τὸν ἥλιον, τοὺς κόπους, τὰς ἐλλείψεις, τὸν κάματον.

Καὶ εἰς εὐτυχίαν μου ἀπέβη τοῦτο τὸ μάθημα, διότι χάρις αὐτῷ ἐδυνήθην πολλάκις ν' ἀνθέξω εἰς τὰς συμφορὰς αἷτινες πολλάκις μοὶ ἐπῆλθον δειναί, καταστρεπτικαί, ἐπὶ τῆς νεότητός μου.

Η'

Περιφερόμεθα.

Οὕτω διωδεύσαμεν μέρος τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, ἀπὸ Ὡθερινίας μέχρι τοῦ Λαγκεδόκ. Ἦτον δ' ἀπλούστατος ὁ τρόπος τῆς ὁδοποιρίας ἡμῶν. Ἐπεριπατοῦμεν κατ' εὐθείαν ἐμπρὸς ἡμῶν, ὅπου ἐτύγγανε, καὶ ὅταν ἀπηντῶμεν χωρίον περὶ οὗ μακρόθεν εἰκάζομεν ὅτι δὲν ἦτον πολὺ ἄθλιον, ἠτοιμαζόμεθα ὅπως εἰσελθῶμεν εἰς αὐτὸ θριαμβευτικῶς. Ἐγὼ ἐστόλιζον τοὺς κύνας, ἐκτένιζον τὴν Δόλσην καὶ διεσκεύαζον τὴν κεφαλὴν τῆς, ἐνέδυσον τὴν Ζερβίνον, ἐκόλλων ἔμπλαστον εἰς τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν τοῦ Κάπη, ὅπως ἐβίαζον τὸν Καρδούλην νὰ φορέσῃ τοῦ στρατηγοῦ τὴν στολήν. Τοῦτο ὁμοῦς ἦτον τὸ δυσκολώτερον μέρος τοῦ ἔργου μου, διότι ὁ πίθηξ, ἠξέουρον ὅτι ἡ ἐνδυσίς αὐτῆ ἦτον τὸ προοίμιον ἐργασίας· ἦτις παρ' αὐτοῦ ἀπῆρτετο, ἀντίστατο ὅσον ἐδύνατο, καὶ ἐφεύρισκε παντοίας ἀστείας ὑπεκφυγὰς διὰ νὰ μ' ἐμποδίσῃ. Τότε ἐπεκαλούμην τὴν βοήθειαν τοῦ Κάπη, καὶ οὗτος διὰ τῆς ἀγρόπνου του προσοχῆς, τῆς ἐμφύτου του αἰσθήσεως καὶ τῆς ἀγγινοίας του ἔματταίου σχεδὸν πάντοτε τὰς πονηρίας τοῦ πίθηκος.

Ἀφ' οὗ δ' ὁ θίασος διεσκευάζετο ἐντελῶς, ὁ Βιτάλης ἐλάμβανε τὸν αὐλόν του, μᾶς παρέταττε, καὶ οὕτω παρηλλάττομεν ἐν πομπῇ διὰ τοῦ χωρίου.

Ἄν ὁ ἀριθμὸς τῶν περιέργων οὖς παρεσύρομεν ἦτον ἱκανὸς, ἠρξίζομεν τὴν παράστασιν· ἂν ὁμοῦς ἦτον τόσον ὀλίγος ὥστε νὰ μὴ ἐλπίζωμεν εἰσπραξίν ἐπαρκῆ, ἐξήκολουθοῦμεν τὸν δρόμον μας.

Μόνον εἰς τὰς πόλεις διεμένομεν πολλὰς ἡμέρας, καὶ τότε τὴν πρωΐαν εἶχον τὴν ἄδειαν

νὰ περιδιαβάσω ὅπου ἤθελον. Τότε ἐλάμβανον σύντροφόν μου τὸν Κάπην, — τὸν Κάπην, ἐννοεῖται, ἀπλοῦν κυνάριον, χωρὶς τῆς θεατρικῆς του στολῆς, καὶ περιφερόμεθα εἰς τὰς ὁδοὺς.

Ὁ Βιτάλης συνήθως μὲ ἤθελε πάντοτε πλησίον του· εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις ὁμοῦς δὲν ἐδίσταζε νὰ μὲ χειραφετῇ.

— Ἀφ' οὗ ἡ τύχη σου, μοὶ ἔλεγε, σ' ἔφερε νὰ περιέλθῃς τὴν χώραν κατ' ἐποχὴν ὅταν ὀφθαλμοὺς σου, βλέπε καὶ μάνθανε. Ὅσάντις εὕρισκασαι εἰς δυσκολίας, ἢ δὲν ἐννοεῖς τι ἐξ ὧν βλέπεις, ἂν ἔχῃς ἐρωτήσεις νὰ μοὶ ἀπευθύνῃς, ἔρχου πρὸς ἐμέ ἀφόβως. Ἴσως πάντοτε δὲν θὰ δύναμαι νὰ σοὶ ἀποκρίνωμαι, διότι δὲν ἔχω τὴν ἀξίωσιν ὅτι ἠξέουρω ὅλα τὰ πράγματα, ἴσως ὁμοῦς ἐνίοτε θὰ εἶμαι εἰς θέσιν νὰ ἱκανοποιῶ τὴν περιέργειάν σου. Δὲν ὑπῆρξα πάντοτε διευθυντῆς σοφῶν ζώων, καὶ ἄλλοτε ἔμαθον καὶ ἄλλα πράγματα πλὴν ὧν χρειάζονται διὰ νὰ «παρουσιάζω τὸν Κάπην ἢ τὸν Κ. Καρδούλην εἰς τὴν ἀξιότιμον ἐμῆγυριν».

— Τί λοιπόν;

— Περὶ τούτου ἄλλοτε. Πρὸς τὸ παρὸν μάθε μόνον ὅτι ἐκθέτης κυναρίων δύναται νὰ καταίχε ποτὲ καλητέραν θέσιν εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἐννόησον συγχρόνως ὅτι ἂν τώρα πατῆς τὴν κατωτέραν βαθμίδα τῆς κλίμακος τῆς ζωῆς, δύνασαι, ἂν θέλῃς, βαθμυδὸν ν' ἀνέλθῃς εἰς ἀνωτέραν. Τοῦτο μέχρι τινὸς ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιστάσεων, κατὰ τὸ πλεῖστον ὁμοῦς ἀπὸ σοῦ. Ἄκουε τὰ μαθήματά μου, ἄκουε τὰς συμβουλὰς μου, παιδίον, καὶ ἔπειτα, ὅταν θὰ μεγαλώσῃς, θὰ ἐνθυμῆσαι, ἐλπίζω, μετὰ συγχιήσεως, ὅτι ἐνθυμῆσαι, ἐλπίζω, μετὰ συγχιήσεως, μετ' εὐγνωμοσύνης τὸν πτωχὸν μουσικὸν ὅστις τόσον σ' ἐτρόμαξεν ὅταν σ' ἐπῆρεν ἀπὸ τῆς τροφῆς σου. Ἐγὼ τινὰ ἰδέαν ὅτι ἡ συνάντησίς μας ἦτον πρὸς καλὸν σου.

Τίς ἐδύνατο νὰ εἶναι αὕτη ἡ προτέρα του θέσις περὶ ἧς ὁ κύριός μου πολλάκις ὠμίλει, ἀλλὰ πάντοτε μετ' ἀποσιωπήσεων. Ἡ ἐρώτησις αὕτη διήγειρε τὴν περιέργειάν μου καὶ ἠσχόλει τὸ πνεῦμά μου. Ἄν ἦτον ἄλλοτε, ὡς ἔλεγεν, εἰς ὑψηλὴν βαθμίδα τῆς κλίμακος τῆς ζωῆς, διατί τώρα ἦτον εἰς ταπεινήν; Ἐλεγεν ὅτι ἐδυνάμην νὰ ὑψωθῶ, ἂν ἤθελον, ἐγὼ, ὅστις ἤμην μηδὲν, ὅστις οὐδὲν ἠξέουρον, ὅστις δὲν εἶχον οἰκογένειαν, οὔτε τινὰ νὰ μὲ βοηθήσῃ. Τότε λοιπόν διατί ἐκεῖνος κατέβη;

Ἀφ' οὗ κατελίπομεν τὴν Ὡθερινίαν, κατέβημεν εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Κερὰ, λίαν εὐρείας, ἀνωμάλως κυματούσας, λεπτογαίμους, καὶ ἐνιαχοῦ ὑπὸ νανοφυῶν δασῶν κεκαλυμμένας. Δὲν ὑπάρχει χώρα πτωχότερα, μελαγχολικωτέρα. Τὴν θλιβεράν δὲ ταύτην ἐντύπωσιν τοῦ διατρέγοντος αὐτὴν ὁδοιπόρου αὐξάνει ἡ ἐντελής ἐλειψίς ὕδατος. Οὐδὲ ποταμοὶ ὑπάρχουσιν ἐκεῖ,

οὐδὲ ῥύακες, οὐδὲ λίμναι. Εἰς ὀλίγα μέρη ὑπάρχουσι κοιτῆται χειμάρρων, ἀλλὰ ξηραί. Τὰ ὕδατα αὐτῶν εἰσέδουσιν εἰς κρημνοὺς καὶ ἐξέλιπον ὑπὸ γῆν, ἀναβρύνοντα πάλιν ἀλλαγῶν, καὶ ἀποτελοῦντα ῥύακας ἢ πηγὰς.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πεδίου τούτου, ὃ κατέκαιεν ἡ ξηρασία καθ' ἣν ὄραν τοῦ χρόνου τὸ διηροχόμεθα; ὑπάρχει χωρίον καλούμενον Βαστίδη-Μυράτ. Εἰς αὐτὸ κατελύσαμεν, εἰς τὸν ἀχυρῶνα ἑνὸς τῶν ξενοδοχείων.

Ἐδῶ, μοι εἶπεν ὁ Βιτάλης, συνδιαλεγόμενος μετ' ἐμοῦ τὸ ἐσπέρας πρὶν κοιμηθῶμεν, ἐδῶ, εἰς τὸν τόπον αὐτόν, καὶ πιθανῶς εἰς αὐτὸ τὸ ξενοδοχεῖον ἐγεννήθη ἄνθρωπος, ὅστις ἐγένεν αἰτία νὰ φονευθῶσι πολλαὶ χιλιάδες στρατιωτῶν, καὶ ὅστις, ἀπὸ ὑπηρετοῦ τοῦ ἱπποστασίου, κατήντησε νὰ γίνῃ ἡγεμῶν καὶ βασιλεὺς. Ὄνομάζετο Μυράτ, ἐθεωρήθη ὡς ἥρωας, καὶ τὸ ὄνομά του ἐδόθη εἰς τὸ χωρίον τοῦτο. Τὸν ἐγνώρισαν καὶ πολλαὶ συνομιλήσαμεν.

Χωρὶς νὰ θέλω, τὸν διέκοψα.

— Ὅταν ἦτον ὑπηρετὸς τοῦ ἱπποστασίου;

— Ὅχι, ἀπεκρίθη ὁ Βιτάλης γελῶν ὅταν ἦτον βασιλεὺς. Εἶναι πρώτη φορά ὅπου ἐρχομαι εἰς τὴν Βαστίδη, ἐκεῖνον δὲ τὸν ἐγνώρισαν εἰς τὴν Νεάπολιν, ὑπὸ τῆς αὐλῆς τοῦ περιστασιζόμενον.

— Ἐγνώρισαν βασιλέα!

— Ἐνόησα ὅτι παράδοξος ἦτον ὁ τόνος τοῦ ἐπιφωνήματός μου, διότι ὁ γέλως τοῦ κυρίου μου ἐξεράγη ἐκ νέου, καὶ ἐπὶ πολὺ παρετάθη.

Ἐκαθήμεθα εἰς βῆθρον ἐμπρὸς τοῦ ἱπποστασίου, ἐρεῖδοντες τὴν ῥάχιν εἰς τὸν τοίχον, διατηροῦντα τὴν θερμότητα τῆς ἡμέρας. Εἰς μέγα δένδρον, ἐκτεῖνον τὰ φύλλα του ἐφ' ἡμῶν, οἱ τέτιγγες ἐψάλλον τὸ μονότονον ἄσμα τῶν. Ἐμπρὸς δὲ ἡμῶν, ὑπὲρ τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν, ἀνέτελλεν ἡ πανσέληνος καὶ ἠγείρετο βραδέως εἰς τὸν οὐρανόν. Ἦτον δὲ εὐφρόσυνος δι' ἡμᾶς ἡ ἐσπέρα ἐκεῖνη, διότι ἡ ἡμέρα εἶχεν ὑπάρξει θερμότητι.

— Θέλεις νὰ κοιμηθῆς, μ' ἠρώτησεν ὁ Βιτάλης, ἢ θέλεις νὰ σοὶ διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν τοῦ βασιλέως Μυράτ;

— Ὄ! τὴν ἱστορίαν τοῦ βασιλέως, σὰς παρακαλῶ.

Τότε μοι διηγήθη διὰ μακρῶν τὴν ἱστορίαν ταύτην, καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἐμείναμεν καθήμενοι ἐπὶ τοῦ ἐδωλίου καὶ ἐκεῖνος μὲν ὠμίλει, ἐγὼ δ' εἶχον τοὺς ὀφθαλμοὺς προσλωμένους εἰς τὸ πρόσωπόν του, περιλαμπόμενον ὑπὸ τοῦ ὠχροῦ φωτός τῆς σελήνης.

Πῶς λοιπόν; Ὅλ' αὐτὰ ἦσαν δυνατὰ, καὶ ὄχι μόνον δυνατὰ, ἀλλὰ καὶ ἀληθῆ!

— Ὡς τότε δὲν εἶχον τὴν ἐλαχίστην ἰδέαν τί ἦτον ἱστορία. Τίς ποτε νὰ μοι ἐμιλήσῃ περὶ αὐτῆς; Ὅχι, βεβαίως ἢ μάνα Βαρβερῖνα. Ἐκεῖνη

οὔτε τί ἐστὶν ἱστορία δὲν ἤξευρεν. Εἶχε γεννηθῆ εἰς Χαβάνον, καὶ ἐκεῖ ἐμελλε ν' ἀποθάνῃ. Τὸ πνεῦμα τῆς ποτὲ δὲν προέτρεξε τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς δὲ, ὁ κόσμος ἐξετείνετο ὡς ὅπου καὶ ὁ ὀρίζων ὁ ἀνακαλυπτόμενος ἀπὸ τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους Ἀνδούζης.

Ὁ κύριός μου εἶχεν ἰδεῖ βασιλέα, καὶ ὁ βασιλεὺς τῷ ὠμίλησε.

Τί ἦτον λοιπόν ὁ κύριός μου εἰς τοὺς χρόνους τῆς νεότητός του;

— Καὶ πῶς ἐγένινεν ὡς τὸν ἐβλεπον εἰς τοὺς χρόνους τοῦ γήρως του;

— Ἐκαστος ἐνοεῖ ὅτι ταῦτα παρεῖχον ὕλην ἱκανὴν νὰ ἐξεγείρῃ φαντασίαν παιδὸς ἐξυπνον, ζωηρὰν, φίλην τῶν θαυμασιῶν.

[Ἐπισημασμένα]

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΥΜΑΣ, Ο ΥΙΟΣ

Ἐν τῶν γνωστότερον προσώπων τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, περὶ ὧν πολὺς πολλαὶ ἐγένετο λόγος, εἶνε καὶ Ἀλέξανδρος Δυμάς, ὁ υἱός. Καὶ ὅμως ἐν πολλοῖς ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶνε ἄγνωστος ἀκόμη εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γενεάν.

Ὁ βλέπων τὸν Ἀλέξανδρον Δυμᾶν, υἱόν, τὸν ἐπευφημούμενον ποιητὴν τῆς γαλλικῆς σκηνῆς, τὸν ὑπὸ τῶν συναδέλφων του τιμώμενον ἀκαδημαϊκόν, τὸν σεβαστὸν οἰκογενειάρχην, τὸν πλούσιον, τὸν ἀνεξάρτητον, τὸν γενναῖοφρονα, ὅστις κατέκτησε καὶ κατέχει τὰ δύο ταῦτα ἐπιφθονα δικάσιμα, νὰ δύναται νὰ λέγῃ πάντοτε ὅτι φρονεῖ, καὶ νὰ εὐεργετῇ ὅσον θέλει, φανατίζεται εὐκόλως ὅτι τοῦ βίου του τὸ σπάδιον ὑπῆρξε λίαν εὐμαρὲς καὶ ἀνετον. Τὴν βρεφικὴν του κοιτίδα ἐπεσκέασεν ἡ δάφνη, ἡ φήμη τὸν ἐθαυμάλισεν ἐν αὐτῇ, ἡ τύχη τὸν ἐγεραγῶγησε, καὶ καθὼς οἱ κληρονόμοι καὶ διάδοχοι πρίγκηπες, οὕτω καὶ αὐτὸς δὲν εἶχε παρὰ ν' ἀπολαύσῃ ἔτομα καὶ παρεσκευασμένα ὅλα τὰ προνόμια καὶ δικαιώματα τοῦ βαθμοῦ του, τῆς τάξεώς του, τοῦ ὀνόματός του. Ἡ δόξα τοῦ πατρὸς ἀπήλασε τὸν υἱὸν παντὸς κόπου καὶ πάσης δυσκολίας.

Ὁ Ἀλέξανδρος Δυμάς, υἱός, διανύει ὑπερφάνως καὶ ὄλως θαλερὰ τὰ ἔτη τῆς ὀρίμου του ἡλικίας. Τὸ εὐρὸ μέτωπόν του, ἡ πυκνὴ του κόμη, ὁ θορυβώδης γέλως, ὁ ἀποκαλύπτων τριάντα καὶ τρεῖς ὀδόντας!—διότι ἔχει σωστούς τριάντα καὶ τρεῖς ὀδόντας!—τὰ πάντα παρ' αὐτῷ ἀποπνέουσι τὴν εὐτυλίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν γαλήνην ἀνθρώπου, ἀνυψωθέντος εἰς τὸ κατὰ κέρυφρον σημεῖον τῆς εὐδαιμονίας. Βλέπων τις αὐτόν, δὲν δύναται παρὰ νὰ λέγῃ καθ' ἑαυτόν: ὁ ἄνθρωπος αὗτος δὲν ἐγνώρισε βεβαίως οὔτε τὰς σκληρὰς δοκιμασίας τοῦ βίου, οὔτε τὰ δάκρυα, οὔτε τὴν πένιν, οὔτε τὸν περὶ ὑπάρξεως πόλεμον, οὔτε τὰς θλίψεις τοῦ ἔρωτος. Καὶ ὅμως πόσον ὁ ὑποθέτων ὅλα ταῦτα ἤθελεν ἀπατηθῆ!

Τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ θεία Πρόνοια θέλει νὰ δημιουργήσῃ ἕνα ἄνθρωπον, τὸ πρῶτον ὅπερ ἐπιβάλλει εἰς αὐτόν, εἶνε ἡ ὀδύνη καὶ ὁ ἀγὼν. Ὁμοίως καὶ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, τὴν ἱπποτικὴν πανοπλίαν δὲν περιεβάλλετο ἐπισήμως εἰμὴ ἐκεῖνος, ὅστις εἶχεν ἤδη λάβῃ τὸ βάπτισμα τοῦ πυρός.

Ὁ Ἀλέξανδρος Δυμάς, υἱός, ἦτο προωρισμένος σκεῦος ἐκλογῆς. Ὅπως δὲ πᾶς ἐκλεκτός, ὅπως ὅλοι οἱ μεγάλοι ἄνδρες, οὕτω καὶ αὐτὸς «Ἰσποδὸν ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγεν».

Ἐάν δὲν ἐδοκίμαζέ τὴν ἐνδειαν, ἴσως ποτὲ δὲν ἤθελε γράψῃ! Ὁ φιλόπονος οὗτος ἄνθρωπος ἦτο φύσει ἀνηρὸς, καὶ ὁ μέγας οὗτος τολμητικὸς εἶχεν αἰσθητὰ δειλίας σχεδὸν γυναικοπρεπῆ. Ὅσάκις, λέγει, ἴδῃ τὸ ὄνομά του ἀκόμη καὶ σήμερον τυπωμένον ἐπὶ τοιχοκολλημένης τινὸς εἰδοποιήσεως, καταλαμβάνεται ὑπὸ θλίψεως ἀκατάμαχῆτος. Ἐφρίττε τὸν θόρυβον, καὶ ὄμως ἡ φήμη τοῦ διεδοκίμη ὅσον οὐδενός. Ὅτε ἦτο νέος ἀκόμη, παρεσύρετο εὐκόλως εἰς ὄλιγας τὰς παραφροσύναις, ὅσας συνεπάγεται συνήθως ἡ πλέον παράφορος ἰδιοσυγκρασία, καὶ ὄμως εἶχε τὴν ψυχὴν ἀγνήν. Διαβεβαίωσεν δὲ, ὅτι δὲν ἐνοεῖ τὸν ἔρωτα ἀπόλυτον, ὀλόκληρον καὶ παντοκράτορα, εἰμὴ ἐάν πρόκηται περὶ τῆς ἀγνωστῆς τῶν γυναικῶν.

Τὴν ἔμφυτον ταύτην ἐναντιότητα καὶ ἀντιθεσίαν τοῦ χαρακτῆρός του κατέιδε καὶ ὠμολόγησε πρῶτος ὁ πατήρ του. Ἀλλ' ἡ ἀνατροφή του ἐδείνωσεν ἔτι μᾶλλον αὐτήν, ἐν ᾧ ἠδύνατο νὰ τὴν καταστρέψῃ.

Οἱ τοιοῦτοι σπάνιοι χαρακτῆρες, φύσει βωμλεώτατοι καὶ διαπυρότατοι, ἐμπεριέχουσιν ἐν ἑαυτοῖς συγκεχωνεμένα τὰ ὠραιότερα μέταλλα τοῦ κόσμου. Ἐν τῇ νεαρᾷ τῶν ἡλικία κοχλάζουσι βιαιότατα, ἀλλὰ ῥιπτόμενοι ἀκολούθως ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας εἰς τοῦ βίου τὸ χωνευτήριον, μεταβάλλονται εἰς ὀρειχαλκόν, ἐξ οὗ κατασιευάζονται ἔπειτα ἀνδριάντες!

Ὁ Ἀλέξανδρος Δυμάς, υἱός, ἔγραψε τὴν «Κυρίαν μὲ τὰς καμελίαις», διότι δὲν εἶχε λεπτόν, καὶ ἐμελλε νὰ φυλακισθῇ διὰ χρέη!

Τὴν ἐπιούσαν τῆς πρώτης παραστάσεως ἐτέθη τρίς ὑπὸ κράτησιν, καὶ τρίς ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν ὑπέγραψε τὴν ἀδειαν τῆς ἀποφυλακισεώς του. Ἄνευ τῆς ἐπιβεβαίσεως τοῦ ὑπουργοῦ τούτου, τὸν ὅποιον ὁ Δυμάς οὐδ' ἐγνώριζε καὶ, ἡ νεαρὰ αὐτῆ δόξα θὰ ἐκοιμᾶτο εἰς τὰς φυλακάς τοῦ Κλισύ.

Ὁ διάσημος συγγραφεὺς τῶν «Τριῶν Σωματοφυλάκων» ἦτο πατήρ διαλείπων καὶ περιοδικός. Εἶχε διὰ τὸν υἱὸν του στοργὴν καὶ φιλτρον πυρετώδες καὶ σεληνιακόν. Κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις τῆς στιγμῆς ἢ ἐπεδαψίλευεν εἰς αὐτόν τὰ περιττά, ἢ ἤρνετο τὰ ἀναγκαῖα.

Ὅσάκις ὁ πατήρ Ἀλέξανδρος Δυμάς εὐρίσκετο

εἰς τὴν περίοδον τῶν μεγάλων του μυθιστοριῶν, ἦτο πατήρ ἱπποτικός, καὶ παρεῖχεν εἰς τὸν υἱὸν τὴν ὑποστήριξιν καὶ τὰς συμβουλὰς, τὰς ὁποίας ὁ Ἀθως, κόμης τῆς Φέρας, ἠδύνατο νὰ παράσῃ εἰς τὸν ὑποκόμητα τῆς Βραζελλόνης· ἀλλ' ὁσάκις ἡ μικρὰ μυθιστορία, τούτεστιν ἡ αἰκιακὴ, κατέβαλλε τὰς φαντασιώδεις γενναιοφροσύνας, ὁ Ἀθως τότε ἐξηφανίζετο! καὶ ἀπέναντι τοῦ ὑποκόμητος τῆς Βραζελλόνης εὐρίσκετο πατήρ ἀφρημένος, ἀνήσυχος, καὶ ὁ φιλάτος υἱὸς κατήντησε τότε δολιχός.

Φεῦ! τὰ μικρὰ μυθιστορήματα ἐπέρχονται μεθ' ὅσης ταχύτητος καὶ τὰ μεγάλα. Ἡ παιδικὴ ἡλικία τοῦ υἱοῦ, πλήρης προῶρων περιπετειῶν, ἀβεβαιότητος καὶ θλίψεως, ἦτο αὐτῆ καθ' ἑαυτὴν συγκινητικὴ ἱστορία. Ἀλλὰ τὴν ἱστορίαν ταύτην τὴν ἔγραψε καὶ ἄκων ὁ πατήρ.

Ὁ Ἀθως πατήρ τοῦ υἱοῦ Δυμᾶ ἀπεικονίζει τὴν ἀμοιβαίαν ταύτην θεσίαν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ. Μὲ χεῖρα ἀριστοτέχνου διέγραψε τὸ σμῆνος τῶν παρασίτων, τῶν κερδοσκοπῶν καὶ τῶν γυναικῶν, ὅσοι περιεκύκλουν τὸν πατέρα Δυμᾶν, ὑφαρπάζοντες τὸ χρυσίον του, καταχρῶμενοι τὴν φιλοξενίαν, τὴν ἐπιβροχὴν καὶ τὴν γενναιοδωρίαν του, καὶ ἐπὶ τέλους ἀναγκάζοντες αὐτόν νὰ κάμῃ τόσα κατὰ εἰς ἐκεῖνους, ὅσοι δὲν τὰ ἤξιζαν, ὥστε πολλαὶ ἀπέθανεν εἰς αὐτὸν ἀδύνατον νὰ κάμῃ καλὸν εἰς ἐκεῖνους, ὅσοι τὸ ἤξιζαν.

Ὅτε ὁ υἱὸς Δυμᾶς ἔκαθε τὸ ἀπολυτήριον ἐκ τοῦ σχολείου, ὁ πατήρ του εὐρίσκετο εἰς ἕνα τῶν περιοδικῶν παροξυσμῶν τῆς φιλοστοργίας του. Τοῦ ὠμίλησε μὲ τὴν ζωηρὰν καὶ ἀμέριμον χάριν ἀρχαίου εὐπατρίδου.

Ἐνεσαρκώθη πάλιν εἰς ἕνα ἐκ τῶν ἠρώων του, καὶ ὑπεκρίθη χάριν τοῦ κληρονόμου του μίαν ἐκ τῶν σκηνῶν τοῦ ἱπποτοῦ Ἀρμενθάλ.

«Τώρα, τῷ εἶπε, θὰ ἔχῃς τὴν οἰκίαν σου· ὁ νέος πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν αἰκίαν του. Τήρησον ἀλώβητον τὴν τιμὴν τοῦ ὀνόματός σου, δὲν θὰ σοὶ ἀρνηθῶ τίποτε! Ἐάν σὲ ἀγαπήσῃ καμμία, δὲν ἐνοῶ ὁ υἱός μου ν' ἀγαπᾶται ἐπὶ πιστώσει. Δὸς τῆς ὅ,τι εἶνε δυνατόν νὰ ἐπιθυμήσῃ, μὴ φειδωλευθῆς καθόλου. Τὸ βαλάντιον τοῦ πατρὸς σου εἶνε ἰδικόν σου!»

Τὸ λογύδιον τοῦτο κατεκλήθησε τὰ ὄντα τοῦ νεανίου, καὶ ἡ ἔμφυτος εἰς τὴν ἡλικίαν του ἐξαφίς τὸν ἔκαμε νὰ προεξοφλήσῃ θαυμάσια τὰς πατρικὰς ὑποσχέσεις.

Εἰς ἡλικίαν εἴκοσι καὶ ἐνὸς ἐπῶν εἶχε κάμη χρέη πεντήκοντα χιλιάδων φράγκων! Ὅτε δ' ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα του καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τὰ πληρώσῃ, ἔλαβε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν:

— Ἐχεις πεντήκοντα χιλιάδας φράγκων χρέη. Λοιπόν, ἐγὼ ἔχω ἑξακοσίας χιλιάδας!... Ἐχεις ἀκόμη ἐνώπιόν σου ἀρκετὸν καιρὸν διὰ νὰ κάμῃς τόσα χρέη, ὅσα ἔχω καὶ ἐγὼ!

Ἐπὶ τῇ ἀπαντήσῃ ταύτῃ, ὁ υἱὸς Δυμᾶς ἐσουλ-

λογίσθη ν' αυτοκτονήσῃ, ἀλλ' ἦτο τίμιος ἀνθρώπος, καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ γείνη αἷτιος τῆς χρεωκοπίας τῶν πιστωτῶν του.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης χρονολογεῖται νέα ζωὴ δι' αὐτόν. «Θὰ πληρώσω τὰ χρέη μου, εἶπε, θὰ τὰ πληρώσω ὅλα, καὶ δὲν θὰ κάμω ποτὲ πλέον».

Ἐνοίκιασε μικρὸν οἶκημα τετρακοσίων φράγκων, καὶ ἔγραψε τὸ πρῶτόν του διήγημα. Τοῦ τὸ ἐπλήρωσαν δύο σολῖδια τὸν στίχον! Προσελήφθη ἔπειτα εἰς τὴν ἐφημερίδα *Ἐλευθερίαν*, ὡς συντάκτης τῶν ἐν τῇ Βουλῇ.

Ἄλλας ἡμέρας ἐκέρδαινε δεκαπέντε φράγκα, καὶ αἱ ἡμέραι αὐτὴν ἦσαν αἱ πασῶν προσοδοφορώτερα. Συνήθως ὁμοῦς ἡ ἐργασία του τῷ ἀπέφερε πέντε ἕως ἕξ φράγκα, ὅσα δηλ. κερδαίνει ὁ ὑελοργός!

Τῷ 1851 ἔγραψεν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τὴν «Κυρίαν μὲ τὰς καμελίαις», κατόπιν τοῦ θανάτου τῆς Μαρίας Δυπλεσσίας, τῆς ἀτυχοῦς ἐκείνης ἐταίρας, ἣτις εἶχε τὴν τιμὴν νὰ κάμῃ τὸν κόσμον νὰ χύσῃ τόσα δάκρυα.

Κανείς δὲν ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ τὴν «Κυρίαν μὲ τὰς καμελίαις», καὶ ὁ μέλλων ἀθάνατος» ἔλαβεν εἰς ἀπάντησιν ἀπανταχόθεν τὴν διακήρυξιν, ὅτι τὸ ἔργον του δὲν ἦτο δρᾶμα.

Οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι διευθύνονται τῶν θεάτρων ἦσαν καὶ θὰ εἶνε πάντοτε οἱ ἴδιοι. Οὐδέποτε προήχθη εἰς φῶς δραματικὴ τις εὐφυΐα ἐξ αἰτίας αὐτῶν· πάντοτε ἐδέησε νὰ συμβῇ τι τυχαῖον, διὰ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ ὑποχωρήσουν.

Τὴν φορὰν αὐτὴν ἡ ἀνάγκη προήλθεν ἐκ τῆς ἐπιβροχῆς τοῦ Κ. δὲ Μορνὺ, ἀνδρὸς εὐφυοῦς καὶ ἱκανοῦ νὰ ἐκτιμᾷ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ἡ «Κυρία μὲ τὰς καμελίαις» ἐτυπώθη ἐπὶ τοῦ θεατρικοῦ προγράμματος καὶ ἐτοιχοκολλήθη κατὰ διαταγήν.

Εἶνε πασιγνώστος ἡ ἐπιτυχία καὶ ἡ ἐπανάστασις, ἣν ἐπέφερον εἰς τὸ θέατρον τὸ δρᾶμα τοῦτο. Ἡ σχολὴ τοῦ ἀληθοῦς ἐγεννήθη ἐκ τοῦ νεανικοῦ τούτου ἔργου. Ἐνοεῖται ὅτι δὲν πρέπει νὰ συγχέῃ τις τὴν σχολὴν ταύτην μὲ τὴν λεγομένην φυσικὴν ἢ φυσιολογικὴν, πρὸς ἣν οὐδὲν ἔχει τὸ κοινόν.

Τὰς σπουδὰς του ὁ Ἀλέξανδρος Δυμᾶς τὰς ἔκαμε πάντοτε ἐπὶ τῆς φυσικῆς καὶ ζώσης πραγματικότητος· ἀλλ' οὐδέποτε διὰ τοῦτο ἐνόησε νὰ ζωγραφίσῃ καὶ τὰς αἰσχρὰς χυδαιότητας τῆς ζωῆς. Αἱ περισσότερα καταβιβρώσκονται ἀπὸ φρικτὰ τινὰ ζῴφια, τὰ ὅποια λυμαινόνται μεγάλως τὴν λευκότητα τῶν πτερῶν των. Οὐδέποτε ὁμοῦς ὁ καλλιτέχνης ἐφαντάσθη καὶ νὰ τὰ παραστήσῃ περιπατοῦντα ἐπὶ τῶν πτερύγων των. Οἱ φθειρὲς δὲν ζωγραφοῦνται· ἀρκεῖ ὅτι εἶνε γνωστὴ ἡ ὑπαρξίς των.

Ἐν τούτοις πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν πρὸς τιμὴν τῆς δυστυχοῦς πατρικῆς καρδίας, ἣτις ὑπέ-

κειτο εἰς πάρα πολλὰς παρεκτροπὰς, ὅτι οὐδαὶς ἐχάρη εὐλικρινέστερον, οὐδ' ἐνηθρύνθη τόσον διὰ τὰς ἐπιτυχίας ταύτας τοῦ Δυμᾶ υἱοῦ, ὅσον Δυμᾶς ὁ πατήρ.

Ἀπὸ τοῦ 1851 μέχρι τοῦ 1858 ὁ Δυμᾶς υἱὸς διήνυσεν ἑπτὰ ἔτη ἐργασίας ἀνεξάρτου μετὰ καρτερίας μοναδικῆς. Ὅπως ὁ Ἰακώβ παρὰ τῷ Λάβαν, ἠγάπα μίαν μνηστῆν, καὶ ἔμεινε πιστὸς εἰς αὐτὴν δι' ἑπτὰ ὄλων ἐτῶν. Εἰς ἀμοιβὴν τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς λατρείας του ἡ μνηστὴ αὐτῆ ἐπὶ τέλους τῷ παρεχωρήθη. Ἦτο ἡ Δόξα.

Ἐκτοτε μνηστὴρ καὶ μνηστὴ συνώκησαν κάλλιστα, καὶ ὁ Δυμᾶς, υἱὸς, ἔλαβε παρ' αὐτῆς πολλὰ μειδιάματα καὶ φιλήματα· ἀλλὰ τὰ τρυφερώτερα τῆς θὰ ἦσαν, νομίζω, τὰ μετὰ τὴν «Πριγκίπισσαν Γεωργίαν», διότι καὶ ἡ Δόξα εἶνε γυνὴ καὶ ἀγαπᾷ τὰ πολυτίμητα πράγματα, ἡ δὲ «Πριγκίπισσα Γεωργία» ἔχει τὴν συνοχὴν καὶ τὸ ἀκτινοβόλον ἀδάμαντος ἀνευ κηλίδος. Διὰ τῆς «Ξένης» ὁ Δυμᾶς ἐπάτησε καὶ τὴν σκηνὴν τῆς «Γαλλικῆς Κομφιδίας», ἣτις ἀντήχησεν ἀπὸ τὰς ἐκτάκτους ἐπευφημίας, καὶ ἀπέκτησε φήμην, ἥς δικαιούνται ν' ἀντιποιῶνται ἐν μέρει καὶ οἱ ἀξιόλογοι ἠθοποιοὶ τοῦ Γαλλικοῦ Θεάτρου.

Ὁ υἱὸς Δυμᾶς δὲν γράφει ποτὲ σκηνάριον, ἦτοι προσχεδιάσμα τῶν σκηνῶν τοῦ δράματος. Ὅθεν καὶ μεγάλως ἐξεπλάγη ὁ πατήρ του, ὅτε τὸν εἶδε νὰ γράφῃ τὰς πράξεις χωρὶς προηγουμένως νὰ διαγράψῃ τὸ σχέδιόν του ἐπὶ τοῦ χάρτου».

Ἀφ' οὗ τὸ θέμα ὠριμάσῃ ἐν τῇ κεφαλῇ του, ὁ Δυμᾶς λαμβάνει τὸν περίφημον κυανοῦν του χάρτην, ὀρίζει ἐξ αὐτοῦ τὸ ἀναγκαῖον ποσὸν τῶν φύλλων, εἰκοσιπέντε φύλλα διὰ τὰς πρῶτας πράξεις, εἰκοσι διὰ τὴν τελευταίαν, καὶ γράφει! Γράφει ὅλην τὴν ἡμέραν, ἕως νὰ τελειώσῃ τὸ δρᾶμα, ἢ νὰ ἐμποδισθῇ ἀπὸ περιστατικόν τι.

Ἐσταμάτησε τρεῖς μῆνας μετὰ τῆς τρίτης καὶ τετάρτης πράξεως τοῦ *Demi-Monde*, καὶ τρεῖς ἑβδομάδας εἰς τὴν τρίτην πράξιν τῆς «Ξένης». Ἐνίστε φθάνει εἰς τὸ τέλος διὰ μιᾶς, ὅπως εἰς τοὺς «*Δάνιτσεφ*», τοὺς ὁποίους ἐτελείωσεν εἰς τρεῖς ἡμέρας, τουτέστι: πεντήκοντα χιλιάδας φράγκα καθ' ἡμέραν! Ἐργάζεται δὲ πάντοτε, καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ τις, ἕκαστον ἄτομον διερχόμενον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, οἶονδ' ἦπετε περιστατικόν τοῦ καθημερινοῦ βίου, καὶ τὸ πλέον μικρὸν, εἶνε δι' αὐτόν πηγὴ παρατηρήσεως καὶ μελέτης.

Ἐως ἐδῶ ὁ λόγος ἦτο περὶ τοῦ καλλιτέχνου. Ὅσον διὰ τὸν ἀνθρώπον, ὁ βίος αὐτοῦ εἶνε ἀπλούστατος. Ἐνυμφεῖθη γυναῖκα εὐγενοῦς καταγωγῆς, εὐφροστάτην καὶ πλήρη ἀφοσιώσεως εἰς αὐτόν, προτερήματα, εἰς τὰ ὅποια ἡ λεπτότης τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς καρδίας τῆς προσθέτει ἀπειρον ἀξίαν.

Ὁ Δυμᾶς ἔχει δύο θυγατέρας, ὧν ἡ μὲν πρεσβυτέρα ἔσται ποτὲ ἡ ἐρασιμωτέρα Παρισινή, ἡ δὲ νεωτέρα θὰ γείνη ἴσως ποτὲ Γεωργία Σάνδ.

Ὁ Δυμᾶς δέχεται ἐπισκέψεις οἰκογενειακάς, ἐν αἷς διασώζει καὶ ἐπιδαφιλεύει περὶ εαυτὸν ὅλην τὴν λαμπρὰν σταμυλίαν τῆς νεότητός του. Ἐφέτος (1880) δ' ἀρχίζει νὰ συμπαραλαμβάνῃ μεθ' εαυτοῦ εἰς τὰς συναναστροφὰς καὶ τὴν δεσποινίδα Κολέττη. Τὴν θυσίαν ταύτην ἐπέβαλεν εἰς αὐτόν ἡ πατρικὴ φιλοστοργία.

Ὁ Δυμᾶς εἶνε φίλος ἀσφαλῆς καὶ πολλῶν δυστυχῶν ἀνθρώπων ευεργέτης. Τρυφερὸς δὲν εἶνε, εἶνε ὁμοῦς ἀγαθὸς, καὶ ἔχει εἰς ὑπατον βαθμὸν ἀνεπτυγμένον τὸ ἔμφυτον αἰσθημα νὰ προστατεύῃ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην τῆς προστασίας, προθύμως δ' ἐπιδαφιλεύει τὴν συμβουλήν ἢ τὴν συνδρομήν του εἰς τοὺς ἐμπιστευομένους εἰς αὐτόν.

Μόλις ἔχω ἀνάγκην νὰ ψάσω θέμα λίαν λεπτόν, τὰς γυναῖκας. Ὁ Δυμᾶς εἶνε ἀληθῶς φίλος των· ἀλλὰ τὰς θέλει φρονίμους χάριν τῆς εὐτυχίας καὶ αὐτῶν καὶ ἡμῶν. Περὶ τῆς εὐφυΐας των ὀλίγον φροντίζει. Διὰ νὰ τὰς ἀγαπήσῃ, πρέπει νὰ εἶνε ὠραῖαι, ἀγαθαὶ καὶ ἐνάστετοι.

Μόνον, λέγει, ὅταν ἔχωσι τὰ προσόντα ταῦτα, εἶνε ἀνώτεροι ἡμῶν· διότι τί ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ ὑπεροχώτερον ψυχῆς καθαρᾶς ἐν σώματι τελείῃ; Ω.

Η ΑΝΘΡΩΠΟΧΕΛΩΝΗ

Ἔως τῶρα ἐγνωρίζαμεν ἀνθρωπίλους ἰχθύας, ἀνθρωπίλους ὄφεις, ἀνθρωπίλους κύνας, καὶ πολλὰ ἄλλα τέρατα παρόμοια, ἀλλὰ περὶ ἀνθρωπίλης χελώνης ἢ ἀνθρωποχελώνης οὐδεὶς ποτε ἤκουσε τι μέχρι τοῦδε. Καὶ τὸ τέρας ὁμοῦς τοῦτο ὑπάρχει σήμερον ἐν τῷ Βάττελ-Κρήν τῆς Ἀμερικῆς, καὶ ὁ ἐκ Χικάγου ἀνταποκριτὴς ἀμερικανικῆς τινος ἐφημερίδος περιγράφει ὡς ἑξῆς τὸ νέον τοῦτο τέρας, ὅπερ προσεχῶς θέλει ἐκτεθῆ ἐν Νέα Ὑόρκη.

Τὸ σῶμα τοῦ τέρατος τούτου εἶνε κοντόν, παχὺ καὶ πλατὺ, ἐννοεῖ ὅ,τι λέγει τις πρὸς αὐτὸ, ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀρκετὴν νοημοσύνην, ὥστε νὰ κάμῃ καὶ λογικὰς ἀπαντήσεις, καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοιάζει σχεδὸν πρὸς τὸν ἵππον καὶ τὸν κύνα, οἵτινες ἐννοοῦσι τὴν διαταγὴν τοῦ κυρίου των, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ δηλιθώσιν.

Αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες του εἶνε βραχύτατοι, αἱ δὲ χεῖρες ἔχουσιν ἀνεστραμμένην τὴν παλάμην, καὶ ἀντὶ δακτύλων φέρουσι πτερύγια νηκτικά. Καὶ οἱ πόδες δ' ἔχουν σχῆμα νηκτικῶν πτερυγίων.

Ὅταν θέλῃ νὰ κινηθῇ, σηκώνει διὰ μιᾶς τὴν χεῖρα καὶ τὸν πόδα τῆς μιᾶς πλευρᾶς, καὶ ἔπειτα τῆς ἄλλης, καὶ τὸ βάδιμά του εἶνε ἐν γένει ἀπαράλλακτον ὡς τὸ τῆς χελώνης. Οἱ ἀνευ νοήματος λόγοι, ὅσοι καταπίπτουσιν ἐνίοτε ἐκ

τοῦ στόματός του, εἶνε βραδεῖς καὶ μιστρημένοι, ὅπως καὶ ὅλα τὰ κινήματά του. Τὸ δέρμα δὲ τῶν πτερυγίων καὶ ὅλου τοῦ σώματος εἶνε κίτρινον καὶ πλαδαρὸν ὡς τὸ τῆς χελώνης· ἡ δὲ βράχης του καλύπτεται ἀπὸ μικρὰ τινὰ δερμάτια, τὰ ὅποια, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ φύλακός του, παχύνονται καὶ σκληρύνονται βαθμηδὸν ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, καὶ ἀναμφιβόλως θέλουσιν ἐπὶ τέλους μεταβληθῆ εἰς χελώνιον, ἦτοι εἰς ὄστρακον χελώνης.

Τὸ τέρας ἔχει νῦν ἡλικίαν 32 ἐτῶν. Ἡ κεφαλή του φαίνεται ὡς συνέχειά τις τοῦ λαιμοῦ, καὶ ἀπολήγει εἰς ὀξὺ, ὅπως ἡ κεφαλή πολλῶν ὄφειων, ἡ δὲ μορφή του εἶνε ὅπως πλατεῖα. Οἱ ὀφθαλμοὶ του βλέπουσιν ἐξ ὑπαμιοῖθς πρὸς τ' ἀριστερὰ καὶ τὰ δεξιὰ, εἶνε δὲ ἀκίνητοι. Τὸ ὄπισθεν τοῦ κρανίου του, ὅπερ εἶνε κείμενον εἰς τὸν τράχηλόν του, φέρει τρίχας μελαίνας καὶ τραχείας, τρίχας ὁμοῦς εἰς τὸ πρόσωπον δὲν ἔχει. Ἡ εἰς εἶνε ὁμοία μὲ τὴν τῶν Αἰθιοπῶν, καὶ τὸ στόμα, διεσχιζμένον ἀπὸ τῆς μιᾶς παρειᾶς μέχρι τῆς ἄλλης, φέρει ἰσχυρὸν ἔρκος ὀδόντων, ὑπερμεγέθης δὲ γλώσσα κρέμαται ἀπὸ τὸ αἰετοτε ανοικτὸν τοῦτο στόμα του.

Ὁ Σαμουὴλ Κήνε (οὕτως ὀνομάζεται τὸ τέρας τοῦτο) εἶνε συνήθως εὐάγωγος καὶ ἡμερος, ἀλλ' ἐνίοτε ἔχει καὶ αὐτὸς στιγμάς, καθ' ἃς ὀργίζεται.

Οἱ ἀδελφοὶ καὶ αἱ ἀδελφαὶ του εἶνε εὐκατάστατοι, ἀλλὰ δὲν ἐπραξάν ὁμοῦς τίποτε ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸν ἀφήσαν δὲ εἰς τὸ ἔλεος τοῦ κόσμου.

Ἡ φρικώδης του δυσμορφία αὕτη ἀποδίδεται εἰς τὸ ὅτι ἡ μήτηρ του ἐτρόμαξε πολὺ ἡμέραν τινὰ, ὀλίγον χρόνον πρὸ τοῦ τοκετοῦ. ***

Γνώμαι καὶ σκέψεις ἠθικαὶ τοῦ δουκὸς

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωχιού.]

426.

Ἡ πᾶν καινὸν δορυφοροῦσα χάρις καὶ ἡ ἕξις ἡ μακρὰ ἀντίθετοι φαίνονται. Ἐν τούτοις ἀμφοτέραι ἐπίσης ἀποκρύπτουσιν ἡμῖν τῶν ἡμετέρων φίλων τὰ ἐλαττώματα.

427.

Οἱ πλεῖστοι τῶν φίλων καθιστῶσι βδελυκτὴν τὴν φιλίαν, καὶ τῶν θηρίων οἱ πλεῖστοι καθιστῶσι βδελυκτὰ τὰ τῆς θρησκείας.

428.

Εὐκόλως ὁ ἀνθρώπος παραβλέπει τὰ ἐλαττώματα τῶν φίλων αὐτοῦ, τὰ μὴ καθαπτόμενα τῶν συμπερόντων αὐτοῦ.

429.

Αἱ ἐρωτόληπτοι γυναῖκες συγχωροῦσι μᾶλλον τὰς ἀπερισκεψίας τὰς μεγάλας, ἢ τὰς ἀπιστίας τὰς μικράς.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

*Εκτακτος φιλοστοργία. Κοράσιον μικρόν, καθήμενον εις την τράπεζαν μεταξύ του πατρός και της μητρός, αναφωνεί εξαίφνης:

— Παπάκη, φίλησέ με!

Ο παπάκης, καταγοητευθείς από την υπερβολικὴν ταύτην στοργήν του κορασίου, αρχίζει και απογγίζει τὰ γένειά του, και κύπτει έπειτα πρὸς τὸ κοράσιον, όπερ άποσύρεται μετανοήσαν.

— Τί έχεις; τὸ έρωτᾷ.

— Ήθελα, λέγει, νά φάγω τὸ μικρὸν κομματάκι του μακαρονίου, όπου έκρέματο εις τὰ γένεια σου!...

* * * Έλθὼν τις πρὸς έπίσκεψιν του Φοντενέλλου, εῤρηκεν αὐτόν πολὺ δυσηρεστημένον.

— Τί έχετε; τὸν ήρώτησε.

— Τί έχω; απάντησεν ὁ Φοντενέλλος. Έχω ένα ύπνρέτην, ὁ ὁποῖος με ύπηρετεῖ έπίσης κακά, ὡς και ἂν είχα δέκα.

* * * Κύριός τις συνδιελέγετο μετά της Καί Α... Τὸ θέμα της συνδιαλέξεώς των ήτο πλούσιον, τὰ έλαττώματα των γυναικῶν.

— Δύο μόνον κυρίας αληθῶς τελείας έγνώρισα έπί ζωῆς μου, έλεγεν ὁ κύριος.

— Ποία εἶνε ή άλλη; ήρώτησεν ὁπολαβοῦσά μετά λεπτής άγχινολίας ή Κα Α...

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * * Όταν τὸ πρῶτ ὁ αρχιεπίσκοπος και ὁ κηπουρός του κάμνουν τήν έθωνήν προσευχήν των, ἀμφότεροι μεταχειρίζονται τὰς αὐτὰς καθιερωμένας λέξεις: «Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὲς ἡμῖν σήμερον» λέγουν και οἱ δύο. Ἄλλ' εἶμαι υπερβέβαιος, ὅτι ὁ αρχιεπίσκοπος θά δυσηρεσταίτο πολὺ κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἐάν ἐξήγει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τήν φράσιν ταύτην, ἣν ἀκούει έξερχομένην ἀπὸ τὰ δύο διάφορα ταῦτα στόματα.

Ο μὲν κηπουρός ὁμιλεῖ κυριολεκτικῶς, ὅ,τι λέγει: τοῦτο και πράγματι εξαιτεῖται παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἄρτον ἱκανὸν νά θρέψῃ έκυτόν και τήν οικογένειάν του· ἐν ᾧ ή αὐτοῦ Πανιερότης ἐπιούσιον ἄρτον λέγων, έννοεῖ: ζωὸν με διάφορα χόρτα, ἄστακόν μαγιονέζαν και ψητὰ ὀρνίθια. (Alphonse Karr).

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Εἰς ξενοδοχεῖόν τι ἐξηπλώθη ὕπερφάνως ένώπιον της έστίας εἰς σκύλλος.

Τέσσαρες δὲ ξένοι έκάθισαν πέριξ αὐτῆς και εκ των πλαγίων, διότι τὸ μέσον κατεῖχεν ὁ σκύλλος.

Έρχεται ὁ ξενοδόχος.

— Ὡραῖος τῆ ἀληθεία σκύλλος!... Εἶνε ἰ-

δικός σας, κύριε; λέγει ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν πρῶτον τῶν ξένων του.

— Όχι, κύριε.

— Ὁχυμάσιον ζῶον! Χωρὶς ἄλλο θά τὸν έχετε σεις, ήρώτησε τὸν δεύτερον.

— Όχι.

— Εἶνε μεγαλοπρεπέστατος. Ὁ κύριος θά τὸν ἐπλήρωσε πολὺ ἀκριθᾶ, λέγει ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν τρίτον.

— Δὲν ἀνήκει εἰς ἐμέ.

— Ἀκμπρότατον ζῶον!... λέγει ὁ ξενοδόχος στρεφόμενος μετά θαυμασμοῦ πρὸς τὸν τέταρτον ξένον, θά τὸν έχετε βέβαια περὶ πολλοῦ.

— Ὁ σκύλλος αὐτός δὲν εἶνε ἰδικός μου!

— Πῶς; ἀνακράζει αἴφνης τότε ὁ πανηγυριστής έκθαμβος.

Και φιλοδώρων τὸν ἀτυχῆ κύνα μ' ἐν σκληρότατον λάκτισμα,

— Νά κρημνισθῆς, λέγει, ἀπ' ἐδῶ, βρωμόσκυλλον!

Σκέψις πολιτικοῦ ἀνδρός: «Ἐπιθυμοῦμεν νά ἐπαινεθῆς ζῶν; Ὑποκρίθητε τὸν νεκρόν».

Η πεπαιδευμένη Ἰταλίς Ἐλένη Πισκοπία ἐδίδαξεν ἐν Παδοῦ τήν φιλοσοφίαν· επειδή δὲ ήτορ εὐειδεστάτη, έσύρετο παράετασμα πρὸ της εῤρας της, ὅπως μὴ ἐπιταράττεται τῶν ἀκροατῶν αὐτῆς ή προσοχή.

ΙΟΝΑΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Η πρῶτην αυτοκράτειρα Ρῶγενία ἀπέπλευσεν ἐσχάτως ἐπὶ τοῦ Γερμανοῦ διά Ζουλουλανδιαν. Ὁ στρατηγός Βουδ' ἐνετάλη ὑπὸ της βασιλείσσης της Ἀγγλίας νά ὀδηγήσῃ τήν αυτοκράτειραν ἔως εἰς τήν κοιλάδα Ἰτυοτυζύ· ή κυρία Βουδ' συνοδεῖται τὸν στρατηγόν εἰς τήν θλιθεράν ταύτην ἀποστολήν του. Ἀγγλίδες τινές χῆραι ἀξιωματικῶν φονευθέντων ἐν Ζουλουλανδίᾳ θέλουσι συμμετάσχει τοῦ ταξιδίου. Ὁ Γερμανός θά κατευθυνθῆ εἰς τήν ἀποικίαν τοῦ Νατάλ, και περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου θέλει φθάσει εἰς Δουρβάν. Ἀποῦ ἀναπαυθῆ ἡμέρας τινάς ἐν τῆ ἀποικίᾳ, ή αυτοκράτειρα θέλει ἐξακολουθήσει διά ξηρᾶς τήν ὁδοποιεῖαν τις μέχρι της κοιλάδος Ἰτυοτυζύ. Διὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο μέρος τοῦ ταξιδίου θά χρειασθῆ δεκαπέντε ἡμέρας περίπου, και θά κανονισθῆ τοιοῦτοτρόπως, ὅστε ή αυτοκράτειρα νά φθάσῃ εἰς τὸ μέρος ὅπου έπαισεν ὁ υἱός της τῆ 1 Ἰουνίου, και κατ' αὐτὴν τήν ὥραν της πάλης και τοῦ θανάτου. Ἀποῦ κατασκηνώσῃ τήν 1 και 2 Ἰουνίου ἐν τῆ θλιθερᾷ κοιλάδι, ή αυτοκράτειρα θά ἐπανέλθῃ εἰς τὸ παράλιον, και ὁ Γερμανός θέλει μεταφέρει αὐτὴν κατ' εῤθειαν εἰς Ἀγγλίαν, ἀποῦ διατρίψῃ ὥρας τινάς εἰς Ἀγλίαν Ἐλένην.

Κατὰ τὸ προσεχὲς θέρος θά πανηγυρισθῆ μεγαλοπρεπῶς ή πεντακονταετηρίς της ἀνεξαρτησίας τοῦ Βελγίου. Περὶ τὰς ἀρχὰς αὐγούστου θά τελεσθῶσι πρὸς τοῖς ἄλλαις διεθνείς ἀγῶνες φανητικῆς και ὀργανικῆς μουσικῆς.

Ἐν ᾧ ή Κα Ρατάτση νυμφεύεται ἐκ νέου, ή Ἰταλία καταγίνεται ν' ἀνεγείρῃ μνημεῖον εἰς τὸν ἀειμνήστον σύζυγόν της, εἰς τὸν μέγαν πολιτικόν και φιλελεύθερον, εἰς τὸν διακεκριμένον ῥήτορα, ὅστις διεδραμάτισε τὸσον σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τήν ἱστορίαν της Ἰταλικῆς ἐνώσεως. Τὸ μνημεῖον τοῦτο θ' ἀνεγερθῆ ἐντὸς τοῦ έτους ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Τὸ μέχρι τοῦδε συλλεχθέν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτου ποσὸν ὑπερβαίνει τὰς 70,000 φράγκα.

Μεγάλῃ εἰδησίᾳ, ήτις θά κινήσῃ εἰς μέγαν βαθμὸν τὸ ἐνδιαφέρον των γυναικῶν, ὅσαι ἀρέσκονται εἰς τήν πολιτικὴν, ἐφθασεν ἐκ των Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ἐν Ἰόβα (της βορείου Ἀμερικῆς), ή βουλή των ἀντιπροσώπων ἐλαθεν ἀπόφασιν τείνουσαν εἰς τήν ἀναθεώρησιν τοῦ συντάγματος, ὁπως καταστῆ δυνατὴ τοῦ λοιποῦ ή ἐκλογή και των γυναικῶν ὡς ἀντιπροσώπων. Τοιοῦτοτρόπως πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἀρχεται πραγματοποιούμενον ὅ,τι ἐν Εὐρώπῃ δὲν εἶνε ἄλλο τι παρ' ἀπλοῦν ὄνειροπόλημα.

Ἐσχάτως ἐγένετο ἐν Βρυξέλλαις δοκιμὴ τοῦ πυροβόλου μηχανήματος τοῦ Κ. Σειγμούνδου, ἣν ἐπροκάλεσεν ή βασιλικὴ προστατευτικὴ των ζῶων εταιρία, ἐπιδιώκουσα τήν στεγμιαίαν θανάτωσιν των μεγάλων ζῶων και των ἵππων. Ἐγένετο δὲ ή δοκιμὴ αὐτῆ ἐπὶ παρουσίᾳ της ἀρμοδίας ἀρχῆς και ἐιδικῶν πραγματογνωμόνων.

Η δοκιμὴ αὐτῆ, ήτις ἀναμφιβόλως θά ἐπαναληφθῆ εἰς τὰ σφαγεῖα τοῦ στρατοῦ, ἐπέτυχε καθ' ὄλοκληρίαν, ὅπως και ἐν Βασιλείᾳ, ὅπου πλείονες των 8,000 ταύρων και βοῶν και ἄλλων κτηνῶν ὑπερμεγέθων ἐκεραυνοβολήθησαν ἀπὸ ἐνός ἤδη έτους διά τοῦ συστήματος τοῦτου, ἀποδεκτοῦ γενομένου κατ' ἐπιταγήν τοῦ Δημαρχείου.

Τὴν ψυχρότητα και ἀταραξίαν τοῦ αυτοκράτορος Ἀλεξάνδρου μαρτυρεῖ τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον. Ὁ γηραιὸς πρίγκηψ Σουβαρόφ, ἔγγονος τοῦ διασήμου στρατηγοῦ, συνειθίξε νά μεταβαίνῃ καθ' ἐκάστην ἐσπέραν εἰς τὰ ἀνάκτορα και νά παίξῃ οὐστ μετὰ τοῦ μονάρχου. Τῆ ἐσπέρα της ἐκρήξεως, ἀγνοῶν τὰ γενόμενα, ἐπορεύθη κατὰ τὸ σύνθηδες και εὔρε συνθηροισμένην τήν αυτοκρατορικὴν οικογένειαν. Ὁ Τσάρος διηγήθει αὐτῷ τὸ συμβεβηκός, ήρώτησε «θά παίξωμεν οὐστ;» Ἀποῦ ἐπὶ τινά ὥραν ἐπαιξεν, ἀπῆλθεν εἰς ἐπίσκεψιν των τραυματιῶν, πάλιν δὲ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ παιγνίδιον.

Ἐκ της δημοσιευθείσας ἀρτίως «Ἐκθέσεως της διαχειρίσεως τοῦ Ὀρφανοτροφείου Γ. και Αἰκ. Χατσῆ-Κώστα, τοῦ έτους 1879» ἀπο-

πῶ τὰ ἐπόμενα: «Ἐκτὸς των ταχυνῶν των διδασκομένων ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ, εἰσῆχθη πρὸ ἐξ έτων και ή διδασκαλία της μουσικῆς, φωνητικῆς και ὀργανικῆς, ἀπεδείχθη δ' ἐκ πείρας ὅτι τὸ μάθημα της μουσικῆς πολὺ συντέλεσε και πρὸς διάπλασιν της καρδίας των παιδῶν. Ὑπάρχει παράδειγμα παιδός τοῦ Ὀρφανοτροφείου ἀνεπιδέκτου διορθώσεως διά των προβλεπομένων ὑπὸ της παιδαγωγίας μέσων, ὅστις διά της μουσικῆς διορθώθη. Τὸ μάθημα της μουσικῆς χρησιμεῖται και ὡς βιοποριστικὸν έργον εἰς τοῦς διδασκόντας αὐτὸ ὀρφανούς. Ἐκ των 28 μουσικῶν, οἵτινες ἀπαρτίθουν τὸν ἐν τῷ Ἀτμοδρόμῳ μουσικόν θίασον, οἱ 13 εἶσι πρῶτον μαθηταὶ τοῦ Ὀρφανοτροφείου. Ἔτεροι 9 τοιοῦτοι ἔχουν καταταχθῆ εἰς τὰς στρατιωτικὰς μουσικὰς».

Κατὰ τὰς ληθηείσας ἐπισήμους πληροφορίας ή ἐτήσια πρόσθε των εἰς τὰ ἑλληνικά παράλια ἀγρευομένων ἰχθύων ἀνέρχεται εἰς 4,000,000 περίπου ὀκάδων. Η δὲ τιμὴ των ἰχθύων δύναται κατὰ μέσον ὄρον νά ὀρισθῆ εἰς δρ. 1 κατ' ὀκάν.

Ὑπὸ των τίτλων Wiener Allgemeine Zeitung ήρξατο ἐκδιδομένη ἐν Βιέννῃ τρίς της ἡμέρας (τὴν 6 πρωῒνην ὥραν, τήν μεσημβρίαν και τήν 6 μ. μ.) μεγάλη πολιτικὴ ἐφημερίς.

Η ἐν Παρισίους ἐκδιδομένη ἐφημερίς Petit Journal πωλεῖ καθ' ἐκάστην ὑπὲρ τὸ ἡμισυ ἑκατομμύριον φύλλων.

Τὰ ὑψηλότερα κύματα της θαλάσσης κατὰ τὰς σφοδρατέρας τρικυμίας δὲν ὑπερβαίνουσι ποτὲ τὰ 8 μέτρα. Ἐν τῷ Ἄρκτω τὰ κύματα ἔχουσι μῆκος 150-300 μέτρων, κέκμηται δὲ μεγίστην ταχύτητα. Ἐν τῆ Μεσογείῳ ή ταχύτης εἶνε μικροτέρα. Τὸ κύμα διάτρέχει 9 μέτρα κατὰ δεύτερον λεπτόν. Η ταχύτης τοῦ κύματος ἐξασπᾶται ἐκ τοῦ βάθους τοῦ ὕδατος· ἔχει δηλ. τόσω μεγαλητέραν ταχύτητα ὅσω τὸ βάθος της θαλάσσης εἶνε μεγαλητέρον.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπωλήθη κατ' αὐτὰς ἐν δημοπρασίᾳ ἀντὶ 70 λιρῶν τὸ γραφικόν ἀνάβαθρον τοῦ λόρδου Βύρωνος μετὰ πολλῶν ἰδιογράφων σημειώσεων και τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

Πρὸ τινων ἡμερῶν ἐπωλήθη ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ San-Donato ἐγγὺς της Φλωρεντίας ή περίφημος πινακοθήκη τοῦ πρίγκηπος Δεμίδωφ. Ὁ πλειστηριασμός ἀπέφερε περὶ τὰ τρία ἑκατομμύρια φράγκων. Ὡς ἀγοραστὰς παρέσθησαν δι' ἀντιπροσώπων ὁ Τσάρος, ή βασίλισσα της Βυροταμβέργης, ὁ βαρὼνος Ρότσιλδ κλ. Ὁ «Ἰουβίλατος» τοῦ Βὰν Ὀσταδ ήγοράσθη ὑπὸ της κυρίας Βέονερς ἀντὶ 145,000 φρ., ἔτερος δὲ πίναξ τοῦ αὐτοῦ καλλιτέχνου ἀντὶ 80,000 φράγκων. Ὁ τραπεζίτης Περέρας ήγοράσεν ἀντὶ 137,000 φράγκων μίαν προσωπογραφίαν τοῦ Ράμβρανδ. Ἀντὶ 150,000 φράγκων ἐπωλήθη ή εἰκὼν Ἀγ-

γλίδος δεσποίνης, έργον του Βάνδουκ, και αντί 85,000 φράγκων ο «*Ασωτος Υίος*» του Τένιερς.

ω Εκ περιγραφής της έν Τήνω πανηγύρεως, δημοσιευθείσης έν τή αξιολόγω έφημερίδι των Ἀθηνών «*Messenger d' Athènes*» άποσπώ τά έπόμεια: «Υπάρχει έν Τήνω ναός θαυματουργός της Παναγίας· έν πάτης ελληνικής χώρας συρρέουσι εκεί δις του έτους προσκυνηταί, τήν 25 Μαρτίου και τήν 15 Αύγουστου, τάς δύο ταύτας σπουδαιότερας έορτάς της Θεοτόκου. Κατά τήν προηγουμένην και έπομένην της έορτής έβδομάδα ή Τήνος παριστά έν μικρῶ τήν εικόνα του έλληνισμού. Ο της έλευθέρης Ελλάδος πολίτης συναντά προσκυνητάς έλθόντας εκ Θράκης, Μακεδονίας, Κύπρου, των τουρκικών νήσων του Αιγαίου, και εκ των ένδοτάτων της Μικράς Ασίας. Οί πλείστοι των προσκυνητών τούτων άγόμενοι υπό της πίστεως, ήτις ύπερπηδῶ, άγ μη μετακινή πλέον τά όρη, θεωρούνται εύτυχείς δυνάμενοι επί τινας ήμέρας τουλάχιστον να παύσι τό έλεύθερον έδαφος της Ελλάδος, τήν ιδεώδη πατρίδα πάντων των κατοίκων των χωρών, έν αίς λαλείται ή ελληνική, και οίτινες στένουσιν εισέτι υπό ξένην δεσποτείαν.

Η έν Τήνω έορτή είνε μάλλον έθνική ή θρησκευτική· οί χάριν της ύγείας των προσερχόμενοι εις τήν Παναγίαν, οί εκπληροῦντες εύχην, θέλουσιν έπίσης ν' άποκομίσωσιν εύρέστον περι της πατρίδος έντύπωσιν. Είνε άδύνατον να περιγραφῆ ό ένθουσιασμός των άποκλήριων τούτων, άπτομένων του ελληνικού έδάφους· ειδόν τινας καταπίνοντας δράκα γής του έλευθέρου τούτου έδάφους, του άντικειμένου των όνειρων των. Πάντες δε μετά του αύτου πόθου ήσπάζοντο τήν έθνικήν σημαίαν μεθ' όσου τήν εικόνα της Παρθένου, άφ' ης έζήτουν θαύμα προς Ιασιν έαυτών ή των συγγενών των».

ω Εν Γερμανία σχεδιάζεται νέον μεγαλόεργημα. Η Βαλτική πρόκειται να ένωθῆ μετά της Βορείας θαλάσσης διά διώρυγος διατεμνούσης τό Σλέσβιχ από Κιέλου άχρι Βρουγχύτελ. Η διώρυξ θα έχη βάθος 20-26 ποδών, ώς να δύνανται να διέρχωνται δι' αύτης τά μέγιστα γερμανικά θωρηκτά. Αί έργασίαι θα διαρκέσωσιν 8ξ έτη, αί δε δαπάναι ύπολογίζονται εις 75 εκατομύρια μαρκών (1 μάρκα=φρ. 4.25).

ω Τή 28 φεβρουαρίου συνεπληρώθη ή διάτρηση των Ἀλπεων παρά τον Ἅγιον Γοθάρδ, έν Ἐλβετία. Οί ύπολογισμοί των μηχανικών ειχον γίνει μετά τοςάυτης ακριβείας, ώστε οί βορειόθεν και νοτιόθεν προχωρούντες ύποχθονίως έργάται συντηθήσαν ακριβώς εις τό μέσον. Ηδη θα πλατυνθῆ ή διώρυξ όπως καταστή βατή εις άμαξοσειγίας. Όταν τό έργον συμπληρωθῆ, ή μεταξύ Ιταλίας και Γερμανίας συγκοινωνία θα διευκολυνθῆ τά μέγιστα. Ένω νυν άπαιτεΐται έν όλόκληρον ήμερονύκτιον, όπως υπερβώσι οι

ταξειδιώται και τά έμπορεύματα τον Ἅγιον Γοθάρδ, ή άτμάμαξα θα διατρέχῃ τήν διώρυγα εις ήμισίαν ώραν. Η διάτρησης του θρους Σενι (έν Ἐλβετία), τό μήκος της διώρυγος του όποιου είνε 12,234 μέτρων, διήρκεσε δώδεκα έτη· ή διάτρησης δε του Ἅγιου Γοθάρδ, ή διώρυξ του όποιου έχει μήκος 14,920 μέτρων, διήρκεσεν έπτά μόνον έτη και πέντε μήνας. Εκ της παραθέσεως των αριθμών τούτων έννοεί τις εύκόλως όποιοι πρόοδοι εξέτελεσθησαν έν τῶ κλάδω τούτῳ της μηχανικής. Μακράν περιγραφήν της διώρυγος του Ἅγιου Γοθάρδ, ήτις δύναται να θεωρηθῆ τό μεγαλείτερον έργον του αιώνος ήμων, θα δημοσιεύσῃ προσεχώς ή *Εστία*.

ω Εκ Γαλλίας άγγέλλεται ό θάνατος του Εύγενείου Μικρούρ, γνωστού ιδίως εκ της δημοσιεύσεως «*Σειράς βιογραφιών συγχρόνων διασήμων άνδρών*», αΐτινες, βρήθουσι σκανδαλωδών άποκαλύψεων, δεινά προεκάλεσαν σκάνδαλα. Κατά τά τελευταία έτη ό Μικρούρ έγένετο μοναχός και άπέθανεν έν Αίτι μετερχόμενος τον ίεραπόστολον.

ω Νόσημα φοβεράν από μακροῦ χρόνου νοσοῦσιν οί έργάται και μηχανικοί της διώρυγος του Γοθάρδ. Πέρυσιν εκ των επί δώδεκα μήνας εργασθέντων, έτελεύτησαν 95 τοίς 100, εκ δε των άλλων 70-80 τοίς 100. Οί Ιατροί εύρον έν τοίς έντέροις των νεκρών σκώληκας. Προεκάλεσαν δε τό νόσημα ή ύπερβολική θερμοκρασία, ή πλημμελής του αέρος ανάνεωσις, αί δηλητηριώδεις των άτμών αναθυμιάσεις, ή ελλείψις καθαριότητος κ.λ. ΕΙΣ ΑΔΙΑΚΡΑΤΗΣ

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

[Η ό μελέττα¹ υπό ύγιεινήν έποψιν].

Τό προχειρότατον φαγητόν εις ό καταφεύγει ή οικοδέσποινα, όσάκις εισθάλλουσιν εις τήν οικίαν δαιτυμόνες, παρά προσδοκίαν και αλφινιδίως έπερχόμενοι, είνε ή *όμελέττα* (σφογγάτον). Δέν είνε δε πάντοτε εύπεπτον έδεσμα, μάλιστα δε εάν παρασκευάζεται μετά χειρείου λίπους. Καλλίστη *όμελέττα* είνε ή παρασκευαζομένη δι' ώων νοπατάτων μετά ή άνευ όλίγων τινών χόρτων, αλλά άπαιτεΐται προσοχή να μη ήνε πάρα πολύ έψημένη, να ήνε στρογγύλη, όγκώδης, ύδαρης (ronde, ventrue, haveuse) κατά τό λέγειν του γάλλου ποιητου Σκαρρών· ή δε πάρα πολύ έψημένη και σφιγκτή είνε δύσπεπτος και βαρούει τό στόμαχον. Πρέπει να μη πήγνυται έντελώς τό λεύκιμα των ώων, διότι τότε γίνεται δυσδιάλυτον έν τῶ γαστρικῶ χυμῶ. Η *όμελέττα* πρέπει πάντοτε να τρώγεται θερμή, διότι ή ψυχρά είνε δύσπεπτος. Κυρία Μ^η

1. Η omelette παράγεται εκ των λέξεων *oeuf* και *méler*· τινές έτυμολογοῦσιν αύτήν εκ των ελληνικών λέξεων *εμ* α και *λύειν* (!)